

COPYRIGHT POLSKA

K W A R T A L N I K

STOWARZYSZENIA AUTORÓW I WYDAWCÓW

NR 4/2024

październik – grudzień

COPYRIGHT POLSKA – KWARTALNIK NR 4/2024

Kwartalnik informacyjno-edukacyjny wydawany przez SAIW COPYRIGHT POLSKA zawiera informacje o działalności Stowarzyszenia, a także podejmuje problematykę praw własności intelektualnej, w szczególności w obszarze aktywności wydawniczej: praw autorskich, praw pokrewnych oraz prawnej ochrony baz danych.

Głównym celem wydawnictwa jest prowadzenie wśród członków Stowarzyszenia działalności edukacyjnej mającej podnieść świadomość prawną oraz ułatwić prowadzenie działalności wydawniczej z zastosowaniem wysokiego poziomu ochrony praw własności intelektualnej.

Redaktor naczelna: Marzenna Wojciechowska

Opracowanie graficzne okładki: Magdalena Błażków, KreacjaPro

Opracowanie graficzne i skład: Elżbieta Wastkowska, ProDesGraf

Korekta: Sylwia Chrabałowska

Wydawca: STOWARZYSZENIE AUTORÓW I WYDAWCÓW
COPYRIGHT POLSKA

Stowarzyszenie Autorów i Wydawców Copyright Polska

ul. Krupnicza 12/6, 31-123 Kraków

Adres redakcji: ul. Nowogrodzka 62b/8, 02-002 Warszawa

Kontakt: m.wojciechowska@copyrightpolska.pl

Wydanie elektroniczne (online) posiada numer ISSN 2720-1066

Wydanie drukowane posiada numer ISSN 2720-1724

Stan prawny aktualny na dzień 31 grudnia 2024 r.

4/2024 Warszawa

SPIS TREŚCI

➤	Słowo wstępne od redaktor naczelnej	3
➤	Poradnik wydawcy. Część III. Prawa własności intelektualnej – stare prawo versus nowe regulacje	4
➤	<i>Public Lending Right (PLR)</i> , czyli opłaty dla autorów i wydawców jako rekompensata za wypożyczenia biblioteczne	14
➤	Nowelizacja prawa autorskiego a rynek wydawniczy – wprowadzenie	19
➤	Profilowanie użytkowników serwisów internetowych dla celów spersonalizowanej reklamy a ochrona danych osobowych. Meta Ireland pozywa EROD do Sądu UE	23
➤	Sprawy w TSUE	26
	– C-590/23 – Na wokandzie ponownie sprawa Pelham;	
	– C-598/24 – Pojęcie utworu i zakres dozwolonego użytku;	
	– C-579/24 – Usługi udostępniania treści online	
➤	Konsultacje publiczne planowanych aktów prawnych oraz bieżący proces legislacyjny w Polsce i UE	31
➤	W skrócie:	33
	– <i>International Federation Reproduction Rights Organisations (IFRRO)</i> w liście otwartym skierowanym do Google wzywa do rezygnacji z planów ograniczenia treści od europejskich wydawców prasowych	
	– Europejscy wydawcy protestują przeciwko planom ograniczenia dostępu do treści przez Google	
	– Dyskusja na duńskim rynku wydawniczym. Książki i artykuły generowane przez AI mogą wypaczać demokratyczną edukację	
	– Rada EU ds. edukacji, młodzieży, kultury i sportu dyskutowała na temat roli bibliotek w dostępie do kultury	
	– Nowa Rada Instytutu Książki	
	– Nowa kadencja Krajowej Rady Bibliotecznej	
	– Konsultacje publiczne dotyczące sztucznej inteligencji (AI) w Wielkiej Brytanii	
	– Forum Kreatywności, Forum Prawa Autorskiego, współKongres Kultury	
	– Nowy tekst jednolity ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi	
	– Nowy tekst jednolity ustawy o ochronie baz danych	
➤	Nagroda KLIO przyznana po raz 30.	38
➤	Nagroda im prof. Jerzego Skowronka	41
➤	Informacje o działalności Stowarzyszenia	43
	– SAIW Copyright Polska dla wydawców o nowelizacji prawa autorskiego	
	– Ponad 13 mln zł rekompensat z opłat reprograficznych dla wydawców w 2024 roku	

Słowo wstępne od redaktor naczelnej

Tempo zmian legislacyjnych w obszarze praw własności intelektualnej nie zwalnia ani kroku. 20 września 2024 roku weszła w życie duża nowelizacja ustawy o prawie autorskim. Mecenas Aleksandra Burba w artykule *Nowelizacja prawa autorskiego a rynek wydawniczy – wprowadzenie* przedstawia zasadnicze zmiany, jakie nowelizacja wprowadza w życie wydawnicze (str. 19).

Kontynuujemy wątek praktycznych porad dla wydawców, sygnalizując obszary wskazujące na potrzebę zmian podstawowych dokumentów w wydawnictwach – w tym w szczególności umowy wydawniczej na tle uchwalonych zmian w przepisach. W III części artykułu *Poradnik wydawcy. Prawa własności intelektualnej – stare prawo versus nowe regulacje* omawiamy zagadnienia związane z wynagrodzeniami i innymi klauzulami umowy wydawniczej (str. 4).

W Kwartalniku nie zabraknie również informacji o bieżącym stanie spraw związanych z wynagrodzeniami za wypożyczenia biblioteczne (opłaty PLR). Znosi się na dwie dobre zmiany. Po pierwsze zwiększy się liczba bibliotek, z których na podstawie przekazywanych raportów o wypożyczeniach ustala się indywidualne wynagrodzenia dla uprawnionych. Po drugie zwiększa się limit kwoty maksymalnej przekazywanej corocznie na cel PLR z Funduszu Promocji Kultury. Więcej informacji na str. 14.

Kolejnym wcześniej zapowiadany temat jest przegląd spraw w Trybunale Sprawiedliwości UE. W 2025 roku możemy się spodziewać kilku ciekawych rozstrzygnięć dotyczących praw autorskich (str. 26).

W Kwartalniku piszemy również o konsultacjach społecznych aktów prawnych zarówno w Polsce, jak i w UE.

Rozkwit technologiczny – także w obszarze wydawniczym – wymusza coraz to nowsze regulacje. Prawo usiłuje nadążyć za technologią, ale co, jeśli nie nadąży? W dziale *W skrócie* (str. 33) można przeczytać o aktualnych inicjatywach i wydarzeniach dotyczących branży wydawniczej oraz o ciekawych dyskusjach na Forum Kreatywności i wspólnym Kongresie Kultury.

W bieżącym numerze nie zabraknie informacji o ważnych nagrodach wydawniczych: KLIO i im. prof. Skowronka.

Na ostatnich stronach jak zwykle publikujemy bieżące informacje o działalności Stowarzyszenia. To tylko niektóre z zagadnień poruszonych na łamach tego numeru Kwartalnika.

Życzę przyjemnej lektury!

Marzenna Wojciechowska,
redaktor naczelna

PORADNIK WYDAWCY

Część III. Prawa własności intelektualnej – stare prawo versus nowe regulacje

MARZENNA WOJCIECHOWSKA

Zgodnie z zapowiedzią kontynuujemy temat zagadnień związanych z umową wydawniczą w kontekście zmieniającego się prawa oraz rynku ze szczególnym uwzględnieniem jego dynamicznego rozwoju cyfrowego.

Jest to ważny moment, ponieważ 20 września 2024 roku weszła w życie nowelizacja ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych opublikowana w Dz.U. z 2024 r. pod poz. 1254. (dalej **pr. aut.**). Z tym dniem zaczęła obowiązywać większość przepisów nowelizacji, natomiast jeden z istotnych przepisów wejdzie w życie 20 lutego 2025 roku. Przepis ten oznaczony w nowelizacji w pkt 24. 2 dotyczy nowego przepisu – art. 86¹ pr. aut.¹ mającego w pierwotnym zamyśle zapewnić tantiemy od streamingu dla artystów wykonawców muzyki.

W toku prac legislacyjnych zapis ten rozszerzono na artystów wykonawców utworów literackich, publicystycznych i naukowych, a tym samym zapis ten może wpływać na umowy wydawnicze. Więcej na temat nowelizacji ustawy o prawie autorskim można przeczytać w artykule mec. Aleksandry Burby (na str. 19).

W dalszej części artykułu skupię się na przepisach, które mogą mieć znaczenie dla treści umowy wydawniczej. W dyskusji publicznej prawnicy specjalizujący

się w prawie autorskim starają się odpowiedzieć na pytanie, czy „tantiemy z internetu” będą obciążać wydawców i producentów, czy platformy internetowe i media społecznościowe odgrywające role dystrybutorów udostępniających online przedmioty ochrony prawnoautorskiej². Pojawiają się różne opinie, przede wszystkim wskazujące na potrzebę szczegółowego określenia sposobu korzystania z utworu i źródeł wynagrodzeń uzyskiwanych z tego tytułu. Z tego względu na wskazane powyżej pytanie najprościej jest odpowiedzieć „to zależy”, ale to nie zapewnia pewności prawnej obrotu, na czym najbardziej zależy zainteresowanym podmiotom.

Niezależnie od ostatecznego ustalenia podmiotu zobowiązanego do zapłaty „tantiem z internetu” jako generalną zasadę umowy wydawniczej warto przyjąć, że wynagrodzenie określone proporcjonalnie jest zazwyczaj bezpieczniejszą formą regulacji.

Pojęcie „stosowne wynagrodzenie”³ powinno korespondować z wynagrodzeniem proporcjonalnym, bo właśnie terminem „proporcjonalne wynagrodzenie” posługuje się unijny ustawodawca w art. 18 dyrektywy DSM⁴. Oprócz tego, że wynagrodzenie ma być proporcjonalne, powinno być również odpowiednie – co oznacza, że procent wynagrodzenia uprawnionego musi być odpowiedni. Wydaje się, że stosowanie rynkowego wynagrodzenia ustalanego jako procent

¹ „Art. 86¹. Artyści wykonawcy utworu literackiego, publicystycznego, naukowego, muzycznego lub słowno-muzycznego, w tym artyści wykonawcy opracowania takiego utworu, są uprawnieni do stosownego wynagrodzenia z tytułu publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym”.

² *Communication to the public.*

³ Pojęcie, którym posługuje się polska ustawa.

⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0790> [dostęp: 28.11.2024].

od wpływów z eksploatacji utworu powinno czynić zadość wymaganiom zarówno polskiego prawa, jak i dyrektywy DSM, mając z tyłu głowy, że ostateczną interpretacją jest ta z dyrektywy DSM, a o jej rozstrzygającej wykładni zadecyduje Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE). Stosując taką formę wynagradzania autora, trudniej jest wpaść w pułapkę klauzuli bestsellerowej, która funkcjonuje w polskiej ustawie od samego początku od jej uchwalenia, jednak aktualna nowelizacja zmieniała nieznacznie jej treść w związku z art. 20 dyrektywy DSM. W tym miejscu warto wskazać, że klauzula bestsellerowa nie dotyczy tantiem wypłacanych za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania⁵ – stąd może się okazać w przyszłości, że wynagrodzenia wypłacane za pośrednictwem ozz mogą zmniejszyć ryzyko stosowania klauzuli bestsellerowej w niektórych obszarach.

Co to jest klauzula bestsellerowa? Jest to przepis w prawie autorskim przewidujący wyrównanie wynagrodzenia dla autora w przypadku, gdy korzyści z eksploatacji utworu przekroczą szacowany poziom, dla którego ustalano wynagrodzenie dla autora, i ostatecznie okaże się ono niewspółmiernie niskie. Literalnie przepis brzmi, cyt.: „Art. 44. 1. W przypadku gdy wynagrodzenie twórcy jest niewspółmiernie niskie w stosunku do korzyści nabywcy autorskich praw majątkowych lub licencjodawcy, twórca może żądać stosownego podwyższenia wynagrodzenia przez sąd”. Wydawałoby się, że jest to w zasadzie niewielka zmiana tego przepisu przed nowelizacją,

która brzmiała: „W razie rażącej dysproporcji między wynagrodzeniem twórcy a korzyściami nabywcy autorskich praw majątkowych lub licencjodawcy, twórca może żądać stosownego podwyższenia wynagrodzenia przez sąd”, ale... Pojęcie „**wynagrodzenie niewspółmiernie niskie**” zastąpiło pojęcie „**rażącej dysproporcji pomiędzy wynagrodzeniem a korzyściami uzyskanymi przez nabywcę praw autorskich**”. W tej zmianie słów tkwi zasadnicza różnica.

Dotychczasowe orzecznictwo w kilku wyrokach dokonało wykładni pojęcia rażącej dysproporcji między wynagrodzeniem a korzyściami nabywcy praw. Chociaż czytając oba przepisy, można odnieść wrażenie, że oba opisują innymi słowami ten sam problem – to jednak wydaje się, że pojęcie „niewspółmiernie niskie” nie ma tak spektakularnego wydźwięku jak „rażąca dysproporcja”.

Szczególnie istotny jest tu wyrok⁶ Sądu Apelacyjnego w Katowicach w sprawie o sygn. akt I ACa 163/19. Właśnie w tym wyroku Sąd zwracał uwagę na obiektywny efekt poczucia rażącej dysproporcji jako „rzucający się w oczy, oczywisty i bezsporny”. Sąd przedstawił następującą wykładnię art. 44 pr. aut., cyt.: *Przepis ten ma charakter bezwzględnie obowiązujący, wobec czego strony nie mogą w umowie wyłączyć jego zastosowania. Przesłanką zastosowania omawianego przepisu jest rażąca dysproporcja między wynagrodzeniem twórcy a korzyściami nabywcy autorskich praw majątkowych lub licencjodawcy. Interpretując ten termin, posłużyć można się wykładnią,*

⁵ Dyrektywa 2024/26//UE <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX%3A32014L0026>

a) „organizacja zbiorowego zarządzania” oznacza każdą organizację upoważnioną z mocy prawa lub w drodze powierzenia, licencji lub innego uzgodnienia umownego do zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi w imieniu więcej niż jednego podmiotu uprawnionego, dla zbiorowej korzyści tych podmiotów uprawnionych, a zarządzanie tymi prawami stanowi jej jedyny lub główny przedmiot działalności, i która spełnia jedno lub oba następujące kryteria:

(I) należy do jej członków lub jest przez nich kontrolowana;

(II) jest organizacją nienastawioną na zysk;

b) „niezależny podmiot zarządzający” oznacza każdą organizację upoważnioną z mocy prawa lub w drodze powierzenia, licencji lub innego uzgodnienia umownego do zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi w imieniu więcej niż jednego podmiotu uprawnionego, dla zbiorowej korzyści tych podmiotów uprawnionych, a zarządzanie tymi prawami stanowi jej jedyny lub główny przedmiot działalności, i która:

(I) nie należy do podmiotów uprawnionych ani nie podlega ich kontroli bezpośrednio lub pośrednio, w całości lub części; oraz

(II) jest organizacją nastawioną na zysk”.

⁶ [https://orzeczenia.katowice.sa.gov.pl/content/\\$N/15150000000503_I_ACa_000163_2019_Uz_2019-10-23_002](https://orzeczenia.katowice.sa.gov.pl/content/$N/15150000000503_I_ACa_000163_2019_Uz_2019-10-23_002) [dostęp: 28.11.2024].

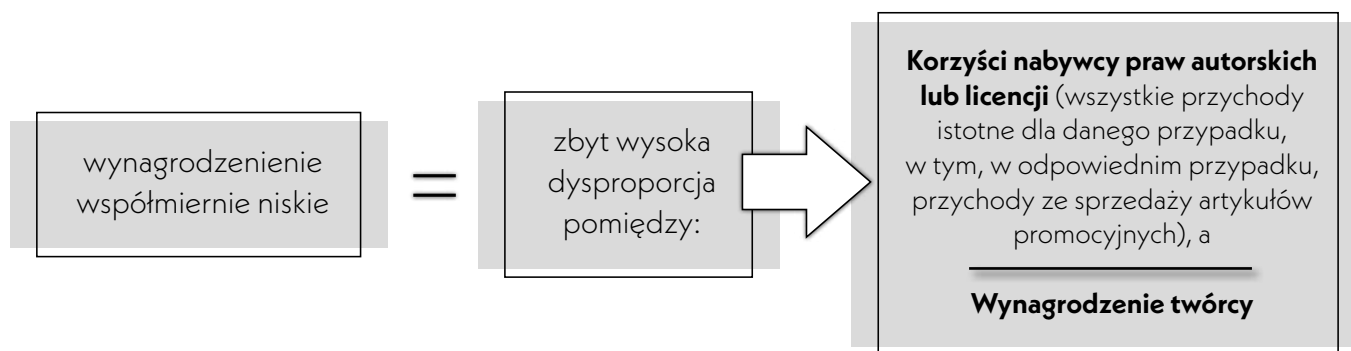
wedle której „dysproporcja” oznacza „brak proporcji, symetrii, równowagi, brak harmonijnego stosunku między przedmiotami, zjawiskami, cechami występującymi łącznie, niewspółmierność, niesymetryczność”. Chodzi zatem o nieproporcjonalność bez względu na jej rozmiar. Dopiero jej dookreślenie jako „rażącej” wskazuje na jej zasięg. Wówczas pojęcie to oznacza: „rzucający się w oczy, oczywisty i bezsporny”. Zatem dopiero dysproporcja wzbogacona o kwalifikator „rażąca” oznacza dysproporcję bardzo znaczną.

Wydaje się, że przepis w aktualnym brzmieniu może mieć szersze zastosowanie. Z tego względu należy uznać, że dotychczasowe orzecznictwo w zakresie art. 44 ust. 1 pr. aut. znacząco się zdezaktualizowało.

Ponieważ polskie prawo autorskie wprowadzone ostatnią nowelizacją zostało w tej kwestii zharmonizowane z prawem europejskim, również w tym przypadku ostatecznej wykładni dokona Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Z tego względu warto wziąć pod uwagę zarówno motyw 78⁷, jak i przepis art. 20⁸ dyrektywy DSM. Motyw 78 dyrektywy DSM daje pewne wskazówki, jakie czynniki powinny być brane pod uwagę podczas ustalania, czy wynagrodzenie nie jest niewspółmiernie niskie. Czynniki podlegające ocenie to np. wkład twórcy lub wykonawcy, specyfika i praktyki w zakresie wynagrodzenia stosowane w różnych sektorach w zależności od treści oraz to, czy umowa opiera się na uzgodnieniach zbiorowych. Z kolei drugi czynnik istotny dla oceny niewspółmierności wynagrodzenia, czyli przychody uprawnionego – ustala się jako „wszystkie przychody istotne dla danego przypadku, w tym, w odpowiednim przypadku, przychody ze sprzedaży artykułów promocyjnych, powinny być uwzględnione na potrzeby dokonania oceny, czy wynagrodzenie nie jest niewspółmiernie niskie”.

Można to zobrazować następującym grafem:

⁷ Motyw 78 dyrektywy DSM: „Niektóre zharmonizowane na poziomie Unii umowy o eksploatację praw są zawierane na długie okresy i oferują twórcom i wykonawcom niewiele możliwości ich renegotjowania z kontrahentami lub ich następcami prawnymi, w przypadku gdy wartość majątkowa praw okazuje się być znacznie wyższa niż wartość szacowana pierwotnie. W związku z tym, z zastrzeżeniem przepisów mających zastosowanie do umów zawieranych w państwach członkowskich, należy przewidzieć mechanizm dostosowania wynagrodzeń w przypadkach, gdy wynagrodzenie pierwotnie uzgodnione na podstawie licencji lub przeniesienia praw staje się wyraźnie niewspółmiernie niskie w stosunku do przychodów z dalszej eksploatacji utworu lub utrwalenia wykonania przez kontrahenta twórcy lub wykonawcy. Wszystkie przychody istotne dla danego przypadku, w tym, w odpowiednim przypadku, przychody ze sprzedaży artykułów promocyjnych, powinny być uwzględnione na potrzeby dokonania oceny, czy wynagrodzenie nie jest niewspółmiernie niskie. Ocena sytuacji powinna uwzględniać szczególne okoliczności każdego przypadku, w tym wkład twórcy lub wykonawcy, jak również specyfikę i praktyki w zakresie wynagrodzenia stosowane w różnych sektorach w zależności od treści, oraz to, czy umowa opiera się na uzgodnieniach zbiorowych. Przedstawiciele twórców i wykonawców, którzy zostali należycie upoważnieni na podstawie prawa krajowego, zgodnie z prawem Unii, powinni mieć możliwość udzielania pomocy co najmniej jednemu twórcy lub wykonawcy w odniesieniu do wniosków o dostosowanie umów, również z uwzględnieniem, w stosownych przypadkach, interesów innych twórców lub wykonawców”.

⁸ Art. 20 dyrektywy DSM: „Państwa członkowskie zapewniają, aby – w przypadku braku obowiązujących uzgodnień zbiorowych przewidujących mechanizm porównywalny do mechanizmu określonego w niniejszym artykule – twórcy i wykonawcy lub ich przedstawiciele mieli prawo zażądać dodatkowego, odpowiedniego i godziwego wynagrodzenia od strony, z którą zawarli umowę o eksploatację praw, lub następców prawnych tej strony, jeżeli pierwotnie uzgodnione wynagrodzenie okazuje się być niewspółmiernie niskie w porównaniu do wszystkich późniejszych odnośnych przychodów uzyskiwanych z eksploatacji utworów lub wykonawców”.

Kończąc temat klauzuli bestsellerowej, należy wziąć pod uwagę, że jest ona nową instytucją w większości ustawodawstw krajów członkowskich UE. Z tego względu dość szybko mogą pojawić się pytania prejudycjalne do TSUE (o jej prawidłowe stosowanie) z innych państw członkowskich UE. Polskie sądy będą zapewne uwzględniały tezy wyroków TSUE przy orzekaniu. Dlatego warto uwzględnić powyższe uwagi przy ustalaniu modelu i wysokości wynagrodzeń autorskich w umowach wydawniczych. Bezpieczniejsze dla bezkonfliktowej trwałości ustaleń umownych jest wynagrodzenie procentowe, choć nic nie stoi na przeszkodzie ustaleniu wynagrodzenia ryczałtowego, jeżeli można z dużym prawdopodobieństwem przewidzieć spodziewane wpływy. Można również ustalić wynagrodzenie o charakterze mieszanym, na które będzie się składała kwota ryczałtowa oraz wynagrodzenie procentowe, należne np. od kolejnego nakładu lub po przekroczeniu jakiejś liczby sprzedanych egzemplarzy. Co więcej, taki mechanizm zapisany w umowie może zostać uznany za umowną klauzulę bestsellerową i ograniczyć ryzyko zastosowania roszczeń z art. 44 ust. 1 przez autora i dochodzenia ich przed sądem.

Należy zwrócić uwagę, że nie zmieniono mechanizmu naliczania wynagrodzenia procentowego, opisanego w art. 48 pr. aut. Postanowienia odmienne w umowie niż przewidziane w tym przepisie mogą skutkować nieważnością. Nowelizacja dodatkowo rozszerza obowiązek informacyjny uregulowany dotychczas w art. 47 pr. aut. Aktualnie zastosowanie wynagrodzenia ryczałtowego nie zdejmuje z wydawcy obowiązku informowania autora o korzyściach z rozpowszechniania utworu. Zanim jednak omówię nowe przepisy dotyczące obowiązku informacyjnego, przypomnę zasady naliczania wynagrodzenia procentowego, które wynikają wprost z ustawy. Po pierwsze, jeżeli cena egzemplarza zostaje podwyższona⁹, to procent wynagrodzenia liczy się od podwyższonej. Po drugie, jeżeli

cena zostanie¹⁰ jednostronnie obniżona, to przez pierwszy rok obniżka nie stosuje się proporcjonalnie – wynagrodzenie nadal jest naliczane od pierwotnej ceny. I jeszcze jedna uwaga – termin ten może zostać przedłużony umownie. Tak jak w przypadku podwyższenia ceny w art. 48 ust. 1 odmienna regulacja może skutkować jej nieważnością, tak w przypadku obniżenia ceny słowem kluczem tego przepisu jest słowo „jednostronne”. Jeżeli więc w umowie wydawniczej zawrzemy regulację pozwalającą na obniżenie ceny w określonych przypadkach, np. z powodu nieosiągnięcia poziomu spodziewanej sprzedaży w określonym czasie, to nie będzie to jednostronne obniżenie ceny i przepis art. 48 ust. 2 nie będzie miał zastosowania. W tym przypadku wydawca zapłaci twórcy wynagrodzenie procentowe od obniżonej ceny.

Jeżeli umowa jako zgodna wola obu stron nie reguluje możliwości obniżenia ceny w pierwszym roku rozpowszechniania książki, konieczna jest wypłata wynagrodzenia procentowego naliczanego od pierwszej ceny jej wprowadzenia do obrotu nawet po obniżeniu. Gdy nie ma takiej klauzuli w umowie, a zachodzi konieczność obniżenia ceny, warto podjąć negocjacje z autorem w celu dwustronnego uzgodnienia takiej zmiany w umowie.

Obowiązek informacyjny do nowelizacji pr. aut. dotyczył wyłącznie umów z wynagrodzeniem procentowym ustalonym od sprzedaży. Kwestia ta jest uregulowana w art. 47 pr. aut. Przepis ten zmodyfikowano oraz dodano dodatkowy przepis, art. 47¹ pr. aut., który reguluje obowiązek informacyjny w przypadkach, gdy wynagrodzenie autora jest ustalone w innej formie niż jako procent od sprzedaży. W starej wersji tego przepisu, obowiązującej do czasu nowelizacji, w przypadkach gdy wynagrodzenie twórcy zależało od wysokości **wpływów** z korzystania z utworu, miał on prawo do otrzymania od wydawcy informacji i wglądu w niezbędnym zakresie do dokumentacji mającej istotne znaczenie dla

⁹ **Art. 48. 1.** „Jeżeli wynagrodzenie twórcy jest określone procentowo od ceny sprzedaży egzemplarzy utworu, a cena ta ulega podwyższeniu, twórcy należy się umówiony procent od egzemplarzy sprzedanych po podwyższonej cenie”.

¹⁰ **Art. 48. 2.** „Jednostronne obniżenie ceny sprzedaży egzemplarzy przed upływem roku od przystąpienia do rozpowszechniania utworu nie wpływa na wysokość wynagrodzenia. Strony mogą przedłużyć ten termin”.

określenia wysokości tego wynagrodzenia. Aktualnie przepis ten rozbito na osobne punkty¹¹, które w zasadzie pokrywają się z wcześniejszymi uprawnieniami twórcy, ale w przepisie jest zasadnicza zmiana. Sformułowanie „**wpływów** z korzystania z utworu” zastąpiono wyrażeniem „**przychodów** z korzystania z utworu”. Ta zmiana pozwoli doprecyzować podstawę naliczania wynagrodzenia, jako że odnosi się do pojęcia zdefiniowanego w prawie podatkowym.

Nieco bardziej skomplikowana wydaje się regulacja art. 47¹ pr. aut., która dotyczy sytuacji ustalania innego wynagrodzenia niż procentowe (opisane w art. 47–48 pr. aut.).

W przypadku obowiązku informacyjnego opisanego w art. 47¹ pr. aut.¹² przesłanką uzasadniającą żądanie informacyjne twórcy jest sam fakt przeniesienia

praw lub udzielenia licencji. Twórca ma wtedy prawo do regularnego otrzymywania od wydawcy aktualnej informacji o przychodach z korzystania ze swojego utworu oraz o wynagrodzeniu należnym w związku z tym korzystaniem, odrębnie dla każdego ze sposobów korzystania. W tym miejscu warto odnotować, że w przepisie tym ustawodawca odnosi się **do sposobu korzystania z utworu**, a nie do pola eksploatacji utworu. Tym bardziej że nadal aktualny pozostaje niezmieniony przepis art. 45 pr. aut.¹³, który przewiduje odrębne wynagrodzenie dla autora za każde pole eksploatacji, chyba że umowa przewiduje inaczej. Nadal więc wydawcy muszą pamiętać o odpowiednich klauzulach w umowach wydawniczych, bądź to rozbijających wynagrodzenie na konkretne pola eksploatacji, bądź zawierających stwierdzenie,

¹¹ Art. 47. „Jeżeli wynagrodzenie twórcy zależy od wysokości przychodów z korzystania z utworu, twórca ma prawo do:
1) otrzymania informacji mającej istotne znaczenie dla określenia wysokości tego wynagrodzenia w przypadkach, w których nie stosuje się przepisu art. 47¹;
2) wglądu w niezbędnym zakresie do dokumentacji mającej istotne znaczenie dla określenia wysokości tego wynagrodzenia”.

¹² Art. 47¹. „1. Twórca ma prawo do regularnego otrzymywania od osoby, na którą przeniósł autorskie prawa majątkowe, lub od osoby, której udzielił licencji, aktualnej informacji o przychodach z korzystania ze swojego utworu oraz o wynagrodzeniu należnym w związku z tym korzystaniem, odrębnie dla każdego ze sposobów korzystania. Informacja może być wykorzystana przez twórcę wyłącznie w celu ustalenia wartości majątkowej praw przeniesionych albo stanowiących przedmiot licencji.
2. Informacja, o której mowa w ust. 1, jest przekazywana z regularnością odpowiednią do rodzaju działalności, w ramach której utwór jest wykorzystywany, nie rzadziej niż raz w roku i nie częściej niż raz na kwartał.
3. Jeżeli obowiązani, o których mowa w ust. 1, następnie przenieśli prawa majątkowe lub udzieliłi licencji i w związku z tym nie posiadają pełnej informacji, o której mowa w ust. 1, powiadamiają o tym fakcie twórcę i udostępniają mu, na jego żądanie, imię i nazwisko lub nazwę oraz miejsce zamieszkania albo siedzibę, adres i adres poczty elektronicznej nabywcy praw lub licencjodawcy. W takim przypadku na żądanie twórcy brakującej informacji udziela ten nabywca lub licencjodawca.
4. Przepisów ust. 1–3 nie stosuje się w przypadku, gdy wkład twórczy nie jest znaczący w stosunku do wykorzystywanej całości, chyba że twórca, który żąda informacji, o której mowa w ust. 1, wykaże, że informacja ta jest niezbędna do wykonania prawa, o którym mowa w art. 44 ust. 1. W przypadku utworu zbiorowego, zbioru utworów oraz utworu współautorskiego innego niż literacki, publicystyczny, naukowy, muzyczny lub słowno-muzyczny domniemywa się, że wkład twórczy nie jest znaczący w stosunku do wykorzystywanej całości. W przypadku utworu audiowizualnego domniemywa się, że wkład twórczy nie jest znaczący w stosunku do reżysera, operatora obrazu, twórcy adaptacji utworu literackiego, twórcy stworzonych dla utworu audiowizualnego utworów muzycznych lub słowno-muzycznych oraz twórcy scenariusza.
5. W uzasadnionych przypadkach, jeżeli koszty lub obciążenie administracyjne związane z realizacją obowiązku wynikającego z przepisów ust. 1 lub 3 okazałyby się niewspółmiernie uciążliwe w stosunku do przychodów z korzystania z utworu, wykonanie obowiązku można ograniczyć do informacji o łącznych przychodach z korzystania z utworu oraz o łącznym wynagrodzeniu należnym w związku z tym korzystaniem.
6. Przepisów ust. 1–5 nie stosuje się do korzystania odbywającego się na podstawie:
1) umowy o korzystanie z utworów zawartej z organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi albo z niezależnym podmiotem zarządzającym, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi;
2) nieodpłatnej licencji udzielonej przez twórcę ogółowi społeczeństwa;
3) nabycia praw, o którym mowa w art. 12”.

¹³ Art. 45. „Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje odrębne wynagrodzenie za korzystanie z utworu na każdym odrębnym polu eksploatacji”.

że ustalone wynagrodzenie obejmuje wszystkie pola eksploatacji utworu. Odesłanie do sposobu korzystania z utworu (zamiast do pola eksploatacji) wydaje się zabiegiem praktyczniejszym w kontekście zwyczajowego rozpowszechniania utworu. Wydanie książki, które jest **sposobem korzystania z utworu**, a obejmuje więcej niż jedno pole eksploatacji, czyli zwielokrotnienie i wprowadzenie egzemplarzy do obrotu.

Przy okazji warto przypomnieć, że brak opisu sposobu korzystania z utworu w umowie wydawniczej nie skutkuje nieważnością umowy z uwagi na treść przepisu art. 49 pr. aut. Przewiduje on, że w takim przypadku sposób korzystania z utworu powinien być zgodny z charakterem i przeznaczeniem utworu oraz przyjętymi zwyczajami. O różnicy między korzystaniem na polach eksploatacji utworu a sposobem korzystania z utworu pisałam w poprzednich częściach poradnika. Teraz podkreślę tylko, że zdefiniowanie pól eksploatacji jest kluczowe dla umowy wydawniczej, a sposób korzystania jest ważny, ale nie aż tak istotny. Dobrym miejscem na opisanie sposobu korzystania z utworu jest preambuła oraz zapis umowy dotyczący jej przedmiotu.

Na marginesie rozważań dotyczących pól eksploatacji i sposobu korzystania z utworu warto obserwować proces orzeczniczy w TSUE w związku z pytaniem prejudycjalnym dotyczącym konieczności uzyskiwania zgody podmiotu uprawnionego na polu eksploatacji zwielokrotnienie, przy okazji świadczenia usług udostępniania treści online w rozumieniu art. 2 pkt 6 dyrektywy DSM¹⁴. Wyrok w tej sprawie odpowie m.in. na pytanie, czy dostawca usług online, który przechowuje zamieszczone przez użytkowników utwory i przedmioty objęte ochroną, dokonuje, oprócz czynności publicznego udostępniania (lub czynności podawania do publicznej wiadomości), także zwielokrotnienia, i czy w związku z tym jest zobowiązany do uzyskania w tym zakresie oddzielnego zezwolenia podmiotów uprawnionych.

Sprawa C-579/24, Austro-Mechana i AKM. Więcej na ten temat w artykule w bieżącym numerze *Sprawy w TSUE* na str. 26.

Kontynuując temat obowiązku informacyjnego opisanego w art. 47¹, informacja, do której udzielenia zobowiązany będzie wydawca, może być wykorzystana przez twórcę wyłącznie w celu ustalenia wartości majątkowej praw przeniesionych albo stanowiących przedmiot licencji. Zapis ten oznacza, że w umowie wydawniczej nie trzeba stosować dodatkowych klauzul zastrzegających tajemnicę handlową – chyba że chcemy zakaz innego wykorzystania podanych informacji zabezpieczyć karą umowną. W takim przypadku stosowne zapisy powinny znaleźć się w umowie wydawniczej i odwoływać do wspomnianego przepisu. Jeżeli nie umieścimy zapisów o karze umownej w umowie, pozostanie nam dochodzenie ewentualnej szkody z powodu ujawnienia tajemnicy handlowej (ponad cel ustalenia wartości praw) na zasadach ogólnych. Nowy zapis art. 47¹ ust. 2 określa również częstotliwość udzielania takiej informacji. Ma być ona przekazywana z regularnością odpowiednią do rodzaju działalności, w ramach której utwór jest wykorzystywany, nie rzadziej niż raz w roku i nie częściej niż raz na kwartał. Jeżeli termin przekazywania informacji nie jest uregulowany w umowie, oznacza to obowiązek wynikający bezpośrednio z ustawy do przekazywania takiej informacji co najmniej raz w roku.

Nieco odmiennie uregulowany został obowiązek informacyjny wobec niektórych grup twórców, których wkład twórczy nie jest znaczący w stosunku do wykorzystywanej całości. Ustawodawca zamieścił domniemanie, że takie wkłady twórcze dotyczą przypadków: utworu zbiorowego, zbioru utworów oraz utworu współautorskiego innego niż literacki, publicystyczny, naukowy, muzyczny lub słowno-muzyczny. W powyższych przypadkach nie stosuje się ust. 1–3 art. 47¹ (czyli obowiązku informacyjnego), chyba że twórca, który żąda informacji, wykaze, że

¹⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX%3A32019L0790>.

informacja ta jest niezbędna do wykonania prawa z klauzuli bestsellerowej (art. 44 ust. 1).

Dla mniejszych wydawnictw ustawodawca przewidział nieco zmniejszony obowiązek informacyjny. Można go ograniczyć do podania autorowi informacji o łącznych przychodach z korzystania z utworu oraz o łącznym wynagrodzeniu należnym w związku z tym korzystaniem. Ważne jest jednak zwrócenie uwagi na fakt, że kryterium zastosowania tego ograniczenia jest związane nie tylko z możliwościami organizacyjnymi wydawcy, lecz także z kwotą korzyści uzyskiwanych z tego konkretnego utworu. Ciężar dowodu, że koszty lub obciążenia administracyjne związane z realizacją obowiązku informacyjnego są niewspółmiernie uciążliwe w stosunku do przychodów z korzystania z utworu, spoczywa na wydawcy. Z tego względu klauzula w umowie, zakładająca uproszczony obowiązek informacyjny, może się okazać nieskuteczna, gdy utwór przyniesie duże przychody.

Ustawodawca przewidział również obowiązek informacyjny w sytuacji, gdy wydawca, który nabył prawa autorskie lub uzyskał licencję, nie dokonuje rozpowszechniania utworu w zakresie nabytych praw, tylko przenosi dalej prawa majątkowe na inny podmiot lub udziela sublicencji i nie posiada pełnej informacji o przychodach z rozpowszechniania utworu. W takim przypadku wydawca powiadamia

twórcę o fakcie zbycia praw lub udzielenia licencji i udostępnia mu, na jego żądanie, imię i nazwisko lub nazwę oraz miejsce zamieszkania albo siedzibę, adres i adres poczty elektronicznej nabywcy praw lub licencjobiorcy. W takim przypadku na żądanie twórcy brakującej informacji udziela ten nabywca lub licencjobiorca.

Biorąc pod uwagę powyższe regulacje, wydawcy powinni być świadomi, że nawet w przypadkach, w których nie nabywają praw lub licencji bezpośrednio od autora, mogą zostać na mocy tego przepisu zobowiązani do udzielenia informacji autorowi bez względu na to, czy umowa z podmiotem dokonującym zbycia praw lub udzielenia licencji zawierała stosowne regulacje.

Obowiązek informacyjny jest wyłączony w trzech sytuacjach. Po pierwsze, o czym już wspominałam, gdy wynagrodzenie autorskie jest wypłacane za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub pokrewnymi. Po drugie, gdy twórca udzielił nieodpłatnej licencji ogółowi społeczeństwa (np. licencję *creative commons*). I po trzecie, gdy utwór powstał w wyniku wykonywania przez twórcę obowiązków w ramach umowy o pracę.

Podsumowując temat obowiązku informacyjnego, w poniższej tabeli zawarłam najistotniejsze punkty związane z tym zagadnieniem:

OBYWIAZEK INFORMACYJNY

Aktualna informacja odrębna dla każdego ze sposobów korzystania z utworu:

- o przychodach z korzystania z utworu oraz
- o wynagrodzeniu należnym w związku z tym korzystaniem.

Jest udzielana autorowi co najmniej raz w roku, nie częściej niż raz na kwartał.

(W umowie wydawniczej można ustalić częstotliwość udzielania informacji na okres zawierający się między 4 a 12 miesięcy).

Dotyczy również dalszych nabywców praw autorskich lub sublicencjobiorców.

Uproszczony obowiązek informacyjny dla mniejszych wydawnictw.

Nie dotyczy:

- wynagrodzeń wypłacanych za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania
- przypadków, gdy autor udziela wolnej licencji kierowanej do ogółu społeczeństwa (np. *creative commons*)
- wynagrodzeń za utwory stworzone w czasie wykonywania obowiązków w ramach umowy o pracę.

W tym miejscu warto również odnotować zmiany w ustawie pr. aut. związane z prawem twórcy do odstąpienia od umowy w przypadku, gdy zobowiązany umownie wydawca nie przystąpi do rozpowszechniania utworu w ustalonym czasie.

W dotychczasowym brzmieniu przepis art. 57 pr. aut. zakładał, że termin na rozpoczęcie rozpowszechniania (przy braku uregulowania w umowie) nie może być dłuższy niż dwa lata liczone od daty przyjęcia utworu. W aktualnym brzmieniu przepisu art. 57 pr. aut.¹⁵ termin ten został wydłużony do pięciu lat i jest liczony od daty przeniesienia praw lub udzielenia licencji. Ponadto przed złożeniem oświadczenia o odstąpieniu od umowy twórca będzie zobowiązany do wyznaczenia wydawcy dodatkowego półrocznego terminu.

W umowach wydawniczych zawieranych na nieistniejące jeszcze utwory warto zwrócić uwagę na korelację dat przyjęcia utworu i przeniesienia praw autorskich lub udzielenia licencji. Może się zdarzyć, że gdy przeniesienie praw lub udzielenie licencji następuje bądź to z chwilą ustalenia utworu lub dostarczenia go wydawcy, pięcioletni termin na odstąpienie od umowy w trybie art. 57 zaczyna biec od tego momentu i może się zdarzyć, że procedura przyjmowania utworu z uwagi na konieczność

wprowadzenia istotnych zmian może znacznie skrócić pozornie długi pięcioletni termin.

Ponadto nowelizacja art. 57 pr. aut. w ust. 3 wprowadziła możliwość zastosowania innego rozwiązania niż odstąpienie lub wypowiedzenie umowy, czyli możliwość udzielenia licencji innym osobom po upływie czasu od wezwania wydawcy. Przepis ten jednak dotyczy wyłącznie sytuacji, gdy twórca udzielił wydawcy licencji wyłącznej. W takich sytuacjach twórca nie jest zobowiązany do zwrotu otrzymanego wcześniej wynagrodzenia.

Przepis nowego art. 57 pr. aut. zawiera jeszcze dwa nowe rozwiązania. Pierwsze przesądza, że twórca nie może powoływać się na opisane powyżej przepisy, jeżeli brak rozpowszechnienia utworu wynika z okoliczności w przeważającej mierze od niego zależnych. W celu zachowania transparentności warto klauzulę zawierającą treść art. 57 ust. 5 pr. aut. wprowadzić literalnie do umowy wydawniczej.

Po drugie zapis art. 57 ust. 6 pr. aut. stanowi, że w przypadku współtwórców prawo do odstąpienia od umowy bądź jej wypowiedzenia przysługuje tylko tym, których wkłady pracy twórczej mają samodzielne znaczenie.

Przepis ten w przypadku powieści współautorskich właściwie blokuje możliwość zastosowania

¹⁵ **Art. 57.** „1. Jeżeli nabywca autorskich praw majątkowych lub licencjodawca, któremu udzielono licencji wyłącznej, o której mowa w art. 67 ust. 2, zobowiązany do rozpowszechnienia utworu nie przystąpi do jego rozpowszechnienia w uzgodnionym terminie, twórca może wyznaczyć mu dodatkowy termin na rozpowszechnienie utworu, nie krótszy niż sześć miesięcy, z zastrzeżeniem że w razie bezskutecznego upływu tego terminu będzie uprawniony do odstąpienia od umowy lub jej wypowiedzenia.

2. Niezależnie od terminu uzgodnionego w umowie, twórca może odstąpić od umowy lub ją wypowiedzieć, jeżeli nabywca autorskich praw majątkowych lub licencjodawca, któremu udzielono licencji wyłącznej, o której mowa w art. 67 ust. 2, zobowiązany do rozpowszechnienia utworu nie przystąpi do jego rozpowszechnienia w terminie pięciu lat, a w przypadku utworów architektonicznych, architektoniczno-urbanistycznych i urbanistycznych – w terminie dwudziestu lat od dnia przeniesienia autorskich praw majątkowych lub udzielenia licencji wyłącznej, o której mowa w art. 67 ust. 2. Przed odstąpieniem od umowy lub jej wypowiedzeniem twórca wyznacza dodatkowy termin na rozpowszechnienie utworu, nie krótszy niż sześć miesięcy.

3. Twórca, który udzielił licencji wyłącznej, o której mowa w art. 67 ust. 2, może po upływie dodatkowego terminu na rozpowszechnienie utworu, o którym mowa w ust. 1 i 2, zamiast wypowiedzieć umowę, udzielić licencji innym osobom. Licencja wyłączna staje się wówczas licencją niewyłączną, o której mowa w art. 67 ust. 2.

4. W przypadku skorzystania z prawa do odstąpienia od umowy lub jej wypowiedzenia, o którym mowa w ust. 1 i 2, albo prawa do udzielenia licencji innym osobom, o którym mowa w ust. 3, wypłacone twórcy wynagrodzenie z tytułu przeniesienia autorskich praw majątkowych lub udzielenia licencji nie podlega zwrotowi.

5. Przepisów ust. 1–4 nie stosuje się, jeżeli brak rozpowszechnienia utworu wynika z okoliczności w przeważającej mierze zależnych od twórcy.

6. W przypadku współtwórców prawo, o którym mowa w ust. 1, przysługuje tylko tym, których wkłady pracy twórczej mają samodzielne znaczenie”.

przepisów o odstąpieniu od umowy lub jej wypowiedzeniu. Przy powieściach bowiem rzadko powstają utwory wkładowe mogące mieć samodzielne znaczenie. Intencja przepisu zdaje się jasna – aby jeden autor nie mógł zablokować całego projektu. Wydaje się jednak, że przepis nie dotyczy sytuacji, gdy zgodne oświadczenie o wyznaczeniu

dotkowego terminu, odstąpieniu lub wypowiedzeniu złożą wszyscy współautorzy – choć wkład żadnego z nich nie ma samodzielnego znaczenia.

Poniżej krótkie podsumowanie opisanych powyżej zasad.

Odstąpienie lub wypowiedzenie umowy przez twórcę w związku z brakiem rozpowszechniania (art. 57 pr. aut.);

- zobowiązanie do rozpowszechniania i termin umowny = termin umowny + wyznaczenie dodatkowego terminu minimum 6 miesięcy;
- zobowiązanie do rozpowszechniania i brak terminu umownego = 5 lat + wyznaczenie dodatkowego terminu minimum 6 miesięcy;
- możliwość zmiany licencji wyłącznej w niewyłączną;
- brak obowiązku zwrotu wynagrodzenia przez twórcę;
- brak możliwości odstąpienia lub wypowiedzenia umowy, gdy brak rozpowszechniania utworu wynika z okoliczności, za które odpowiedzialny jest autor;
- brak możliwości odstąpienia lub wypowiedzenia umowy przez współautora, którego wkład twórczy nie ma samodzielnego znaczenia.

Warto jeszcze poruszyć temat wynagrodzenia i jego oceny jako niewspółmiernie niskiego w kontekście praw merchandisingowych. Wcześniej cytowany motyw dyrektywy DSM definiujący rodzaj przychodów zaliczanych do oceny współmierności wynagrodzenia autorskiego wymienia przychody ze sprzedaży artykułów promocyjnych. To są właśnie prawa merchandisingowe. Oczywiście nie każdy projekt wydawniczy będzie miał potencjał merchandisingowy, jak np. cykl powieści o Harrym Potterze, jednak warto stosowne regulacje umieścić w umowie wydawniczej, na wypadek gdy taki potencjał pojawi się po sukcesie publikacji i działaniach marketingowych. Choć komercyjny sukces gadżetów związanych z postaciami lub przedmiotami wykreowanymi w powieści ujawnia się zazwyczaj

z pełną mocą najczęściej dopiero przy filmowych adaptacjach tychże, jednak z uwagi na dyrektywę DSM warto uregulować zasady dotyczące praw merchandisingowych w umowie wydawniczej. Czasami okazuje się, że przychody z tych praw potrafią dorównać, a nawet przekroczyć nawet najbardziej korzystne wynagrodzenie autorskie. Najlepszym przykładem jest George Lucas, który zachowując minimalną stawkę za scenariusz i reżyserię *Gwiezdnych wojen*, zachował dla siebie przychody z praw merchandisingowych. Przychody te dały rekordową kwotę 42 mld USD¹⁶. Umożliwiło to Lucasowi stworzenia własnej firmy produkcyjnej (aktualnie jest własnością Disneya).

Wynagrodzeniom w umowie wydawniczej poświęcono wiele miejsca w rekomendowanym już

¹⁶ https://pl.wikipedia.org/wiki/Gwiezdne_wojny [dostęp 4.12.2024].

w poprzednim Kwartalniku przewodniku WIPO (Światowej Organizacji Własności Intelektualnej) pt. *Kontrakty wydawnicze – narzędzie dla autorów i wydawców*¹⁷. Publikacja ta stanowi doskonałe kompendium wiedzy na temat umów wydawniczych i choć nie uwzględnia wszystkich niuansów polskiego prawa autorskiego, zawiera dużo wiedzy przydatnej dla każdego wydawcy.

Temat zmian w prawie autorskim i ich wpływu na umowę wydawniczą będzie kontynuowany w kolejnych numerach Kwartalnika.

¹⁷ World Intellectual Property Organization (WIPO) *Contracts in publishing: A toolkit for authors and publishers* (2024), Geneva: WIPO. DOI 10.34667/tind.49376

Contracts in Publishing: A Toolkit for Authors and Publishers został opracowany pod ogólnym kierownictwem Sylvie Forbin (Zastępcy Dyrektora Generalnego WIPO) i Benoît Müllera (Dyrektora Wydziału Zarządzania Prawami Autorskimi WIPO), a jego autorami są Brian Wafawarowa i Isobel Dixon. Projekt zrealizowały Anita Huss-Ekerhult (poprzednio Doradca Wydziału Zarządzania Prawami Autorskimi WIPO) i Miyuki Monroig (Specjalista Programowy WIPO w Wydziale Zarządzania Prawami Autorskimi). Zestaw narzędzi w znacznym stopniu skorzystał z recenzji i komentarzy ekspertów, w tym Barbary Hayes, Carlo Lavizzari, Caroli Streul, Caroline Morgan, José Borghino i Niny George.

Sekretariat WIPO nie ponosi żadnej odpowiedzialności w odniesieniu do przekształcenie lub tłumaczenie oryginalnej treści, [wipo-pub-2001-en-contracts-in-publishing.pdf](https://www.wipo.int/pubs/pub/2001/en/contracts-in-publishing.pdf).

PUBLIC LENDING RIGHT (PLR), czyli opłaty dla autorów i wydawców jako rekompensata za wypożyczenia biblioteczne

MARZENNA WOJCIECHOWSKA

Co to jest rekompensata PLR?

Public Lending Right – prawo użyczenia publicznego (PLR) – to prawo autorów i innych posiadaczy praw do otrzymania godziwego wynagrodzenia za bezpłatne publiczne korzystanie z ich utworów w bibliotekach, którego kluczowym hasłem jest:

NO USE WITHOUT PAYMENT

Historia PLR

Początek PLR datuje się na rok 1940. Prekursorami wprowadzenia systemu rekompensat dla autorów i posiadaczy praw z tytułu użyczenia książek przez biblioteki były kraje skandynawskie. Pierwszym krajem, który ustanowił system PLR, była Dania w 1946 roku, a następnie Norwegia w 1947 roku i Szwecja w 1954 roku. Polska dołączyła do krajów stosujących rekompensatę PLR w 2015 roku. Obecnie 35 krajów na całym świecie posiada systemy PLR.

Krajowe podmioty administrujące rekompensatą PLR na całym świecie utworzyły międzynarodową organizację z siedzibą w Brukseli **Public Lending Right International (PLRI)**¹.

PLRI łączy kraje z systemami PLR, aby ułatwić wymianę najlepszych praktyk. Zapewnia również doradztwo i pomoc techniczną krajom, które chcą po raz pierwszy stworzyć systemy PLR.

Aktualnie komitet sterujący PLRI tworzą:

Anne Bergman (FEP – *Federation of European Publishers*)

José Borghino (IPA – *International Publishers' Association*)

Nina George (EWC – *European Writers' Council*)

Geoffroy Pelletier (SOFIA – *Société Française des Intérêts des Auteurs de l'écrit*)

Carola Streul (EVA – *European Visual Artists*)

Kurt Van Damme (Reprobel – *Belgium*)

Jak działa PLR na świecie

Każdy kraj ma nieco odmienny system, ale co do zasady płatności PLR są bezpośrednio finansowane przez rządy państw i nie pochodzą z budżetów bibliotek.

Najczęściej PLR jest dystrybuowany do autorów i wydawców w formie płatności opartych na częstotliwości wypożyczenia danej książki przez biblioteki. Taki system funkcjonuje w Wielkiej Brytanii, Niemczech, Holandii, Szwecji oraz w Polsce. W Szwecji płatności PLR są również dokonywane na rzecz autorów prac referencyjnych, które są wykorzystywane do celów informacyjnych na miejscu w bibliotece i nie są dostępne do wypożyczenia.

Inny system opiera się na zasadzie liczby egzemplarzy danej książki w bibliotece. Im więcej egzemplarzy danej książki w bibliotece – tym większa rekompensata dla autora i wydawcy. Ta metoda jest stosowana w Kanadzie, Danii i Australii. Z kolei we Francji obowiązuje system mieszany, w którym część całego funduszu PLR pochodzi z niewielkiej płatności dokonywanej przez księgarzy przy sprzedaży książki do biblioteki, a pozostała część jest pokrywana przez państwo w zależności od liczby użytkowników zarejestrowanych w bibliotekach (użytkownicy nie muszą uiszczać żadnych opłat).

¹ <https://plrinternational.com/about> [dostęp: 10.12.2024].

W niektórych krajach fundusze PLR są również wykorzystywane do zapewnienia autorom emerytur (Niemcy i Francja), a w innych – na pokrycie kosztów podróży i stypendia (Norwegia, Włochy i Cypr).

Wiele krajów ma systemy PLR oparte na kombinacji powyżej opisanych metod – np. w Słowenii, gdzie dokonuje się płatności PLR autorom za wypożyczenie ich książek, ale rekompensaty PLR również wykorzystuje się do fundowania stypendiów twórczych i naukowych.

Krąg twórców uprawnionych do opłat PLR to pisarze, ilustratorzy, tłumacze, redaktorzy i fotograficy.

W większości systemów opłaty PLR dotyczą książek wypożyczonych w bibliotekach publicznych. Część systemów uwzględnia również inne rodzaje bibliotek, takie jak biblioteki szkolne i uniwersyteckie.

Więcej o systemach PLR można przeczytać w studium *Scoping Study on Public Lending Right* napisanym na zlecenie Światowej Organizacji Własności

Intelektualnej (*World Intellectual Property Organisation WIPO*) pod adresem:

https://www.wipo.int/meetings/en/doc_details.jsp?doc_id=629405

Jak działa PLR w Polsce

Wynagrodzenia PLR wprowadzono w 2015 roku nowelizacją ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (ustawa pr. aut.)² W ustawie dodano art. 28 ust. 4–6 oraz Oddział 4 pt.: „**Zasady określenia i wypłaty wynagrodzenia za użyczenie egzemplarzy utworów przez biblioteki publiczne**” zawierający art. 35¹ do 35⁴ pr. aut. Tytuł do prawa do wynagrodzenia został zdefiniowany jako użyczenie egzemplarzy utworów wyrażonych słowem, powstałych lub opublikowanych w języku polskim w formie drukowanej, przez biblioteki publiczne w rozumieniu ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach³.

Podmioty uprawnione do wynagrodzenia PLR:

- twórca utworu wyrażonego słowem, powstałego i opublikowanego w języku polskim;
- tłumacz na język polski utworu wyrażonego słowem, powstałego w języku obcym i opublikowanego w języku polskim;
- współtwórca utworu wyrażonego słowem, którego wkład jest utworem plastycznym lub fotograficznym;
- wydawca utworu wyrażonego słowem i opublikowanego w języku polskim.

Wynagrodzenia PLR są wypłacane z dofinansowania pochodzącego ze środków Funduszu Promocji Kultury⁴ dorocznie przekazywanego przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego do wyznaczonej właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub pokrewnymi. Organizacja ta wyznaczana jest na okres nie dłuższy niż pięć lat. Jej wyłonienie następuje na drodze konkursu. Wybrana organizacja musi spełniać odpowiednie kryteria.

Ustawa wymaga, aby organizacja taka miała odpowiednią reprezentatywność, zdolność organizacyjną do realizacji zadania w sposób zapewniający efektywną wypłatę wynagrodzeń za użyczenie oraz odpowiednią skuteczność i prawidłowość działania. Ponadto bierze się pod uwagę wysokość planowanych kosztów repartycji i wypłaty wynagrodzeń za użyczenie i jej zasadność. Do chwili obecnej od 2015 roku Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dalej

² <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19940240083/U/D19940083Lj.pdf>.

³ Dz.U. z 2019 r., poz. 1479 oraz z 2022 r. poz. 1700.

⁴ Fundusz Promocji Kultury, o którym mowa w art. 87 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz.U. z 2022 r., poz. 888, 1301 i 1751).

MKiDN) dwukrotnie ogłaszał konkurs w celu wyłonienia organizacji najlepiej spełniającej powyższe kryteria i dwukrotnie konkurs ten wygrało SAiW Copyright Polska. Co więcej, w 2022 roku MKiDN przeprowadziło planową kontrolę w SAiW Copyright Polska na okoliczność poprawnego wykonywania obowiązków podziału i wypłaty wynagrodzeń PLR. Wystąpienie pokontrolne z planowej kontroli nie zawiera żadnej wzmianki dotyczącej stwierdzenia jakichkolwiek nieprawidłowości w Stowarzyszeniu ani żadnych zaleceń dotyczących potrzeby dokonania zmian w sposobie zarządzania tym projektem i realizowania go⁵.

Zgodnie z ustawą pr. aut. dofinansowanie na wypłatę wynagrodzenia za użyczenie w danym roku kalendarzowym odpowiada 5% wartości zakupów materiałów bibliotecznych dokonanych przez biblioteki publiczne w poprzednim roku kalendarzowym, ale nie więcej niż limit określony ustawą. Limity maksymalnych kwot dofinansowania wypłat na wynagrodzenia PLR ustala się na 10 lat. Aktualnie Sejm uchwalił⁶ nowe maksymalne stawki na 10 lat (od 2025 do 2034 roku), dokonując zmiany ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o grach hazardowych⁷ (dalej Ustawa). Ustawę⁸ uchwalono na posiedzeniu Sejmu w dniu 5 grudnia 2024 roku oraz skierowano w dalszym procesie legislacyjnym do Senatu. Maksymalny limit dofinansowania w 2025 roku ma wynieść 5 463 000 zł. Limit ten jest rok rocznie podwyższany i w 2034 roku ma wynieść 6 876 000 zł.

Dofinansowanie na wypłatę wynagrodzenia PLR jest przeznaczone na wypłatę wynagrodzenia za użyczenie oraz na pokrycie uzasadnionych i udokumentowanych kosztów określenia wysokości wynagrodzenia za użyczenie i jego wypłaty, przy czym – po potrąceniu kosztów określenia

wysokości i wypłaty wynagrodzenia PLR – 75% tej kwoty jest wypłacane twórcom, a 25% wydawcom.

Maksymalny limit potrącenia uzasadnionych i udokumentowanych kosztów nie może przekroczyć 10% kwoty dofinansowania.

W postępowaniu mającym prowadzić do prawidłowego wyliczenia wynagrodzeń PLR – od ustawowej puli po indywidualne wypłaty na kontach uprawnionych – istotne są dwie procedury, czyli po pierwsze sposób repartycji i wypłaty, a po drugie warunki formalne jakie musi spełnić uprawniony, aby należne kwoty otrzymać.

Procedury te są regulowane Rozporządzeniem⁹ Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 listopada 2015 r. w sprawie procedury podziału i wypłaty wynagrodzenia za użyczenie oraz wyznaczenia w drodze konkursu organizacji zbiorowego zarządzania uprawnionej do podziału i wypłaty tego wynagrodzenia (dalej Rozporządzenie).

Repartycja wynagrodzenia jest dokonywana w oparciu o informacje uzyskiwane od wyznaczonych bibliotek. Wykaz bibliotek na podstawie raportów, z których jest ustalana liczba wypożyczeń i tytuły wypożyczanych pozycji stanowi załącznik do Rozporządzenia.

Aktualnie trwa proces legislacyjny dotyczący zmiany Rozporządzenia w przedmiocie zmiany wykazu bibliotek i zwiększenia ich liczby. Właśnie zakończyły się konsultacje publiczne Rozporządzenia. Ze stanowiskami podmiotów, które wzięły udział w konsultacjach, można się zapoznać na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji pod adresem:

<https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12390758/katalog/13089514#13089514>

⁵ https://bip.mkidn.gov.pl/media/docs/kontrolne/2022/20221220_Zanonimizowane_wystapienie_pokontrolne.pdf

⁶ Sprawozdanie Komisji Kultury i Środków Przekazu o rządowym projekcie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o grach hazardowych: SKM_C45824112809311 [dostęp: 30.12.2024].

⁷ Dz.U. 2015 poz. 1639.

⁸ [https://orka.sejm.gov.pl/opinie10.nsf/nazwa/840_u/\\$file/840_u.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/opinie10.nsf/nazwa/840_u/$file/840_u.pdf)

⁹ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20150001924>

Na zakończenie konsultacji resort kultury opublikował raport, w którym przedstawił kierunki projektowanej zmiany. Najwięcej uwag wpłynęło w sprawie listy bibliotek i część z nich została uwzględniona: „Projektowana zmiana uwzględnia w większym stopniu biblioteki z województw: opolskiego, śląskiego i świętokrzyskiego, które były niedoreprezentowane w dotychczasowym wykazie. W projekcie dodano również biblioteki z województw małopolskiego i pomorskiego, które nie były w wykazie uwzględnione. Wśród bibliotek znalazły się też biblioteki z Krakowa i Gdyni. Znaczące poszerzenie liczby bibliotek objętych wykazem nie jest możliwe ze względu na ogromne koszty, jakie generowałby proces pozyskiwania i konsolidacji danych. Wybrane biblioteki stanowią reprezentatywną próbę – uwzględniającą zróżnicowanie geograficzne oraz obejmującą zarówno duże biblioteki miejskie, jak i mniejsze placówki z terenów wiejskich. Uwzględniona została propozycja Biblioteki Narodowej, aby do wykazu bibliotek włączyć wybraną z Połączonych Katalogów BN reprezentatywną grupę bibliotek publicznych. Projektowany wykaz bibliotek został poszerzony o 34 biblioteki z miejscowości zróżnicowanych pod względem liczby ludności, położonych w województwach: dolnośląskim, lubelskim, łódzkim, pomorskim, świętokrzyskim, warmińsko-mazurskim i wielkopolskim”.

Dokument jest dostępny na stronie internetowej pod adresem: <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs/505/12390758/13089514/13089517/dokument694568.pdf>

Druga procedura potrzebna do uzyskania wynagrodzenia PLR to konieczność złożenia przez uprawnionego pisemnego oświadczenia o woli otrzymywania wynagrodzenia za użyczenie. Złożenie oświadczenia **do 31 sierpnia danego roku** umożliwi otrzymanie wynagrodzenia za rok złożenia oświadczenia. W razie złożenia go po tym terminie wynagrodzenie będzie należne i wypłacone za kolejny rok. Raz złożone oświadczenie wywołuje skutki w następnych latach, aż do momentu jego cofnięcia.

Szczegółowa procedura opisana jest na stronie SAIW Copyright Polska pod adresem:

<https://www.copyrightpolska.pl/pl/3/251/253/Przed-rejestracja-w-PLR>

Oświadczenie konieczne do uzyskania wynagrodzenia PLR można przygotować na podanej poniżej stronie, a następnie należy je wydrukować, podpisać i wysłać pocztą do SAIW CP: <https://plr.copyrightpolska.com.pl/login>

lub wydrukować, wypełnić i wysłać do SAIW CP formularze dostępne na stronie pod adresem: <https://www.copyrightpolska.pl/pl/3/253/283/Aplikowanie-bez-Internetu>

Ustawa określa wysokość minimalnego i maksymalnego wynagrodzenia PLR należnego dla danego podmiotu. Nie podlega wypłacie wynagrodzenie niższe niż 1:200 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, włącznie z wypłatami z zysku, za ostatni kwartał poprzedniego roku kalendarzowego, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

Maksymalna wysokość sumy wynagrodzenia należnego danemu podmiotowi za użyczenie (w danym roku kalendarzowym) egzemplarzy wszystkich jego utworów wskazanych w oświadczeniu wynosi pięciokrotność opisanego powyżej wynagrodzenia. To oznacza, że w 2024 roku nie wypłacono wynagrodzeń, gdy suma wszystkich należności za wypożyczenia nie przekroczyła 38,84 zł. Natomiast roczne wynagrodzenie dla danego podmiotu nie mogło być wyższe niż 38 839,25 zł. Dla porównania – w 2016 roku (pierwszym roku, kiedy dokonano wyliczeń) kwoty te wynosiły odpowiednio: 21,40 zł i 21 404 zł.

W kolejnym numerze Kwartalnika poinformujemy o dalszym przebiegu procedury legislacyjnej Ustawy i Rozporządzenia.

Więcej informacji na temat wypłat wynagrodzeń PLR można uzyskać, zapoznając się z formularzem najczęściej zadawanych pytań (FAQ) dostępnym na stronie internetowej pod adresem: <https://www.copyrightpolska.pl/pl/3/251/259/FAQ--pytania-i-odpowiedzi>

lub kontaktując się z pracownikami SAIW CP telefonicznie bądź za pośrednictwem poczty internetowej: tel. 798 990 823, e-mail: biuroplr@copyrightpolska.pl.

NOWELIZACJA PRAWA AUTORSKIEGO A RYNEK WYDAWNICZY – WPROWADZENIE

ALEKSANDRA BURBA – RADCA PRAWNY

Rok 2024 upłynął Stowarzyszeniu, podobnie jak innym środowiskom zajmującym się na co dzień ochroną praw autorskich, pod znakiem intensywnych prac rządu, sejmu i senatu nad nowelizacją ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, największą bodaj od czasów uchwalenia tej ustawy. Nowelizacja z opóźnieniem wdrożyła do polskiego porządku prawnego przede wszystkim dyrektywę 2019/790 w sprawie praw autorskich na jednolitym rynku cyfrowym. Stowarzyszenie Copyright Polska zgłaszało swoje uwagi na każdym kolejnym etapie procedury legislacyjnej.

Od 20 września 2024 roku obowiązują nowe lub zmienione regulacje, wśród nich wiele przepisów o kluczowym znaczeniu także dla rynku wydawniczego. Ostatni ze zmienionych przepisów wejdzie w życie niebawem, bo już 20 lutego 2025 roku, wszystkie pozostałe już obowiązują.

Dlatego w tym numerze Kwartalnika zaczynamy omówienie poszczególnych obszarów zmian, tych najistotniejszych dla autorów i wydawców książek. W kolejnym tekście w serii stanowiącej poradnik wydawcy o umowach wydawniczych redaktor naczelna Kwartalnika omawia zmiany z zakresu nowelizacji, które będą wpływać na kształt, stosowanie i wykładnię umów wydawniczych (str. 4, gdzie szczegółowo omówiono art. 44 prawa autorskiego – tzw. klauzulę bestsellerową, art. 47–47¹ – obowiązki informacyjne, art. 57 – zmodyfikowane prawo twórcy do odstąpienia od umowy, jej wypowiedzenia, zmiany licencji z wyłącznej na niewyłączną).

W kolejnych numerach Kwartalnika będą zamieszczone dalsze teksty odnoszące się do pozostałych kluczowych zagadnień objętych nowelizacją, takich jak eksploracja tekstów i danych (TDM), korzystanie z utworów niedostępnych w handlu, dozwolony użytek utworów przez instytucje oświatowe i instytucje dziedzictwa kulturowego, nowe uprawnienia

twórców czy nowe obowiązki platform internetowych. Ten tekst to jedynie ułatwiająca orientację mapa wprowadzonych zmian.

Celem nowelizacji prawa autorskiego było dostosowanie tej gałęzi prawa do wyzwań gospodarki cyfrowej i zapewnienie lepszej ochrony właścicieli praw autorskich w internecie. Dopiero funkcjonowanie nowych przepisów w praktyce pokaże w wielu wypadkach, na ile cel ten udało się długofalowo osiągnąć, a które miejsca będą wymagały (i jak szybko) dalszych dostosowań ustawowych, uwzględniających równowagę uprawnień użytkowników treści i właścicieli praw do wykorzystywanych treści oraz egzekwowalność przepisów. Takie było bowiem założenie reformy, by z jednej strony ułatwić korzystanie z twórczości, lecz z drugiej – zachować właściwą ochronę praw autorskich i pokrewnych.

Z obowiązującej ustawy o prawie autorskim najważniejsze dla rynku wydawniczego wydają się następujące zagadnienia objęte ostatnią nowelizacją:

1. Zdefiniowanie w art. 6 pkt 25 ustawy dostawców udostępniania treści online, potocznie zwanych platformami internetowymi, i wprowadzenie przepisów dotyczących wykorzystania utworów przez te platformy (art. od 22¹ do 22⁸ ustawy).
2. Zdefiniowanie w art. 6 pkt 22 ustawy eksploatacji tekstów i danych (TDM) i wprowadzenie dwójakiego wyjątku odnoszącego się do tak zdefiniowanego sposobu korzystania, w tym jednego, któremu uprawnieni mogą się sprzeciwić (nowe art. 26² i 26³ ustawy).
3. Zdefiniowanie instytucji oświatowej (nowy art. 6 pkt. 13 ustawy) na potrzeby wyjątku ilustracji treści przekazywanych w procesie dydaktycznym, tzw. wyjątku edukacyjnego z art. 27, i nowe ukształtowanie tego wyjątku, w swobodny dla korzystających sposób, bez

właściwego uwzględnienia interesów uprawnionych, szczególnie na rynku wydawniczym, a zwłaszcza w jego sektorze edukacyjnym.

4. Wprowadzenie nowych praw do wynagrodzenia za udostępnienie utworów i przedmiotów praw pokrewnych przysługujących twórcom i artystom wykonawcom (art. 21⁴, art. 70 ust. 2¹ pkt 5 i 6, art. 86¹ ustawy) i objęcie ich w zaktualizowanym art. 18 ust. 3 ustawy zasadami niezrzekalności, nieprzenoszalności i wyłączeniem spod egzekucji.
5. Zmiany w art. 28 ustawy dotyczące dozwolonego użytku tzw. bibliotecznego, w którym rozszerzono zakres podmiotowy oraz zakres przedmiotowy – o określone działania w celu zachowania stałych zbiorów.
6. Wzmocnienie roli organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi w sytuacjach, gdy mogą one oferować rozszerzone licencje zbiorowe, co zapewniono na podstawie zmienionych równoległe przepisów (art. 5 ust. 2a oraz art. 5a) ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi.
7. Wprowadzenie zupełnie nowych zasad korzystania z utworów niedostępnych w handlu (art. 35¹⁰ do 35²⁵ ustawy), w ramach których wyodrębniono część dotyczącą korzystania z takich utworów znajdujących się w zbiorach instytucji dziedzictwa kulturowego na zasadzie odpłatnej licencji uzyskanej od organizacji zbiorowego zarządzania (OZZ) na rzecz uprawnionych, od części wprowadzającej niewynagradzany na rzecz uprawnionych wyjątek pozwalający na korzystanie, przy czym część ogólna przepisów odnosi się do obu podstaw korzystania.
8. Zmiana przepisów w sferze obrotu prawami, o czym piszemy już w tym numerze Kwartalnika, tj. przepisów o wynagrodzeniu godziwym i odpowiednim do zakresu udzielonego prawa, wprowadzenie domniemania godziwości wynagrodzenia, kiedy jest ono proporcjonalne

do przychodów z korzystania z utworu (zmieniony art. 43 ust. 2 ustawy i dodany do tego przepisu ust. 3), zmiana tzw. klauzuli bestsellerowej w art. 44 ustawy, wprowadzenie nowych obowiązków informacyjnych nabywców praw względem twórców (zmieniony art. 47 i nowy art. 47¹ ustawy), bardzo istotnie zmodyfikowany art. 57 ustawy o prawie twórcy do odstąpienia od umowy, jej wypowiedzenia, zmianie licencji z wyłącznej na niewyłączną.

9. Uregulowano nowe prawo pokrewne wydawców do publikacji prasowych (nowe art. 99⁷–99¹⁷ ustawy), zakładające, że twórcy utworów zamieszczonych w publikacji prasowej mają prawo do 50% wynagrodzenia należnego wydawcy z tytułu korzystania z nowego prawa pokrewnego.

Na pytanie: „Opisz, co zmieniło się w polskim prawie autorskim w 2024 roku” ChatGPT odpowiedział, tworząc mniej więcej kompletną, choć dość ogólną listę zagadnień objętych nowelizacją. W sprawie sztucznej inteligencji w tym kontekście wypowiedział się m.in. w taki sposób: *Nowelizacja reguluje kwestie związane z wykorzystywaniem utworów w kontekście sztucznej inteligencji, szczególnie w przypadkach, gdy AI generuje nowe utwory na podstawie istniejących materiałów chronionych prawem autorskim*¹. Odpowiedź taką uzyskujemy, pomimo że nowelizacja przecież wprost nie reguluje kwestii korzystania z utworów przez generatywną AI. Wprowadzono w jej ramach jednak dwa nowe przełomowe wyjątki – oba na cele eksploracji tekstów i danych (*Text and Data Mining, TDM*). I znowu, ustawa definiuje te wyjątki bardzo ściśle, stwierdzając w dodanym art. 6 pkt 22), że „eksploracją tekstów i danych jest ich analiza wyłącznie przy zastosowaniu zautomatyzowanej techniki służącej do analizowania tekstów i danych w postaci cyfrowej w celu wygenerowania określonych informacji, obejmujących w szczególności wzorce, tendencje i korelacje”. Tymczasem ChatGPT na pytanie o wyjątek

¹ <https://chatgpt.com/>

TDM daje już znacznie swobodniejszą odpowiedź: *wyjątek ten umożliwia wykorzystywanie utworów w procesach analizy danych, takich jak Text and Data Mining (TDM), bez konieczności uzyskiwania zgody twórcy lub właściciela praw autorskich*². Dobrze obrazuje to znane ryzyko korzystania z AI przez osoby nieorientowane w temacie, które nie mają narzędzi do weryfikacji odpowiedzi czatu. Nie ulega przy tym wątpliwości, że korzystanie przez AI z utworów jest na tym etapie dopuszczalne na zasadzie wyjątku wyłącznie na cele TDM i wyłącznie w jego zakresie definicyjnym, a nie w innych niż TDM procesach korzystania, ale o tym już innym razem, w szerszym tekście, który w kolejnych numerach poświęcimy zapewne temu tylko zagadnieniu eksploracji tekstów i danych i jego rozlicznym kontekstom.

Ustawa z 26 lipca 2024 roku zmieniająca prawo autorskie dotyczyła również, jak już wspomniano, ustawy o zbiorowym zarządzaniu. Stworzono tam po raz pierwszy w polskim systemie prawnym ograniczoną do trzech przypadków podstawę do rozszerzenia skutków udzielonej przez reprezentatywną OZZ licencji na podmioty nierepresentowane przez tę OZZ w danym sektorze rynku objętym zbiorowym zarządzeniem tej OZZ. Wprowadziło to w Polsce zapowiadane od wielu lat rozszerzone licencje zbiorowe. Wykonywanie tych przepisów w praktyce i udzielanie tego rodzaju licencji będzie zależało od różnych czynników, jak np. proces stwierdzania reprezentatywności OZZ.

Na koniec bardzo ważny element zmodyfikowanego stanu prawnego to ustawa o ochronie baz danych w nowym brzmieniu. Nowelizacja prawa autorskiego z 26 lipca 2024 roku zmieniła także art. 8 tej ustawy oraz dodała do niej art. 8a–8d. Ochrona baz danych została ukształtowana w ten sposób na zasadzie zbieżności ze zmienionym prawem autorskim, a więc zdefiniowano tam także eksplorację tekstów i danych, instytucję oświatową i instytucję

dziedzictwa kulturowego, a także wprowadzono wyjątek TDM, możliwość korzystania z bazy znajdującej się w zbiorach w celu zachowania i ochrony zbiorów instytucji uprawnionych oraz korzystanie z baz danych uznanych za niedostępne w handlu znajdujących się na stałe w zbiorach uprawnionych instytucji.

Zarysowane zmiany budzą oczywiście mieszane reakcje i jak niemal zawsze w tej dziedzinie wywołują kontrowersje. Istotą prawa autorskiego jest sztuka równoważenia interesów, z natury nierzadko rozbieżnych. Odpowiadająca im różnorodność reakcji na nowelizację raczej nikogo nie zaskakuje ani nie dziwi.

Wśród głosów pozytywnych o zmianach są przede wszystkim te wskazujące na realną poprawę ochrony twórców, współtwórców filmów oraz artystów wykonawców, zwłaszcza w kontekście wykorzystania ich dzieł w internecie. Jest to bez wątpienia krok milowy, choć niektóre przepisy są na tyle ogólne, że można mieć wątpliwości, czy lub kiedy okażą się wystarczająco skuteczne dla ogółu uprawnionych danej kategorii³. Chwalone bywają także przepisy zapewniające większą przejrzystość dotyczącą wynagrodzeń artystów, kiedy kontraktują oni z producentami treści lub kiedy ich utwory są wykorzystywane przez użytkowników platform internetowych w granicach służących im uprawnień.

Krytycy nowelizacji wskazują na potencjalnie ich zdaniem możliwe ograniczenia w dostępie do treści w internecie, w kontekście prawa pokrewnego wydawców prasy czy odpowiedzialności platform internetowych za treści zamieszczane przez użytkowników. Zdarzają się też głosy krytyczne o nadmiernych obciążeniach administracyjnych związanych z obowiązkami informacyjnymi nabywców praw.

Jeszcze inni, abstrahując od dokonanych zmian, skarżą się na to, czego w ustawie zabrakło, a ich zdaniem powinno się w niej znaleźć jako nieodłącznie

² Ibidem.

³ Podczas gdy przy wynagrodzeniu współtwórców filmów za udostępnianie utworów audiowizualnych w internecie przewidziano mediacyjną rolę Komisji Prawa Autorskiego (nowy art. 73¹ ustawy) – gdyby strony ustalające wynagrodzenie chciały z niej skorzystać, to w innych analogicznych wypadkach, poza wprowadzeniem ogólnego „prawa do stosownego wynagrodzenia”, nie zapewniono żadnych specyficznych narzędzi ani szczególnych ułatwień w dochodzeniu tego prawa.

związane z gospodarką cyfrową, jak choćby oczekiwana przez środowiska twórcze i producenckie zmiana niereformowanego od 2011 roku systemu opłat od urządzeń i nośników służących do dozwolonego kopiowania utworów przez objęcie nimi nowoczesnych urządzeń i nowych form korzystania czy rzetelna, przemyślana regulacja zagadnień korzystania z utworów w edukacji i nauce i – *last but not least* – korzystania przez dostawców narzędzi sztucznej inteligencji i przez ich użytkowników.

Ci zadowoleni i ci niezadowoleni z istniejącego stanu prawnego, wśród jednych i drugich zwłaszcza ci, którzy mają wątpliwości, jak nowe przepisy w praktyce stosować, zadają sobie pytanie, jak długo utrzyma się stan prawny wprowadzony latem 2024 roku i w którym kierunku podążą kolejne zmiany.

PROFILOWANIE UŻYTKOWNIKÓW SERWISÓW INTERNETOWYCH DLA CELÓW SPERSONALIZOWANEJ REKLAMY A OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH.

META IRELAND POZYWA EROD¹ DO SĄDU UE

MARZENNA WOJCIECHOWSKA

Niedawno informowaliśmy o prawnych problemach Meta i innych dużych platform internetowych w związku z wprowadzeniem w serwisach społecznościowych m.in. Facebook i Instagram obok płatnego modelu – modelu bezpłatnego, który jest oferowany za darmo w zamian za zgodę na przetwarzanie danych osobowych – w tym w szczególności w celu profilowania użytkownika do celów reklamowych. Model ten potocznie jest nazywany „Consent or Pay” lub „Pay or Okay”.

W dniu 17 kwietnia 2024 roku EROD przedstawił opinię (nr 08/2024)², z której wynikało, że powyższy model narusza przepisy rozporządzenia RODO. W ocenie EROD duże platformy internetowe nie mogą stawiać użytkowników przed wyborem między wyrażeniem zgody na przetwarzanie danych osobowych do celów reklamy behawioralnej a uiszczeniem opłaty – powinny one wprowadzić także trzecią opcję, darmową alternatywę bez reklam.

Opinię można pobrać ze strony:

https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/opinion-board-art-64/opinion-082024-valid-consent-context-consent-or_en

Z opinią nie zgodziła się Meta Platforms Ireland i 27 czerwca 2024 roku złożyła skargę do Sądu Unii Europejskiej³ przeciwko Europejskiej Radzie Ochrony Danych.

W dniu 12 sierpnia 2024 roku treść skargi Mety opublikowano w Dz.U. UE C/2024/4865. Sprawie nadano sygnaturę T-319/24. Meta domaga się unieważnienia przez Sąd UE opinii dotyczącej modelu „Consent or Pay”, przyjętej na podstawie art. 64 ust. 2 RODO, przez Europejską Radę Ochrony Danych (EROD) 17 kwietnia 2024 roku, naprawienia szkody poniesionej przez Meta Platforms Ireland Ltd w związku z zaskarżoną opinią oraz obciążenie EROD kosztami postępowania sądowego.

Meta zarzuca EROD niewłaściwą interpretację przepisów poprzez ich zawężającą wykładnię oraz naruszenie prawa do sprawiedliwego traktowania – w tym w szczególności, że EROD działała niezgodnie z zasadami, które powinna była przestrzegać, a przedmiotowa opinia narusza prawa podstawowe, takie jak prawo do swobody działalności gospodarczej i równego traktowania.

¹ Europejska Rada Ochrony Danych (*The European Data Protection Board*).

² https://www.edpb.europa.eu/system/files/2024-04/edpb_opinion_202408_consentorpay_en.pdf [dostęp: 12.12.2024].

³ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=OJ:C_202404865 [dostęp: 12.12.2024].

NA POPARCIE SWOJEJ SKARGI META PODNOSI SIEDEM ZARZUTÓW:

1. Zarzut pierwszy, dotyczący tego, że albo art. 64 ust. 2 RODO jest niezgodny z prawem i nie podlega stosowaniu na podstawie art. 277 TFUE, albo że podlega on wykładni zawężającej zgodnie z zasadami wypracowanymi w orzecznictwie Meroni i Romano oraz Kartą Praw Podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „Kartą”), co powinno prowadzić do stwierdzenia, że EROD, dokonując wykładni i stosując w art. 64 ust. 2 RODO w zaskarżonej opinii, dopuścił się naruszenia zapisanych w Karcie Praw Podstawowych oraz ustanowionej w traktatach równowagi uprawnień.
2. Zarzut drugi, dotyczący tego, że przyjmując zaskarżoną opinię, EROD dopuściła się naruszenia art. 19 ust. 1 TUE ze względu na uchybienie wiążącemu charakterowi wyroków TSUE, a co najmniej dopuściła się naruszenia prawa ze względu na przyjęcie błędnej wykładni wyroku w sprawie C-252/21 Meta Platforms i in.
3. Zarzut trzeci, dotyczący tego, że zaskarżona opinia stanowi niezgodne z prawem i nieproporcjonalne uchybienie art. 16 Karty, za pomocą którego nie zdołano zaprowadzić właściwej równowagi między sprzecznymi prawami podstawowymi.
4. Zarzut czwarty, dotyczący tego, że zaskarżona opinia stanowi naruszenie zasady równego traktowania ustanowionej w art. 20 Karty.
5. Zarzut piąty, dotyczący tego, że w zaskarżonej opinii wprowadzono nowy i niespójny obowiązek, którego nie przewidziano w RODO, co stanowi naruszenie art. 52 ust. 1 Karty, zasady pewności prawa, pojęcia zgody (art. 4 ust. 11 RODO) oraz zasady minimalizacji danych [art. 5 ust. 1 lit. c) RODO].
6. Zarzut szósty, dotyczący tego, że EROD nie działała jako bezstronny organ, dopuszczając się naruszenia art. 41 ust. 1 Karty.
7. Zarzut siódmy, dotyczący naruszenia przez EROD przysługującego Meta Platforms Ireland Ltd prawa do bycia wysłuchaną, ustanowionego w art. 41 ust. 2 lit. a) Karty”.

Stanowisko EROD w tej kwestii popiera Polski Urząd Ochrony Danych Osobowych (UODO). Prezes UODO Mirosław Wróblewski zaprezentował stanowisko „Nie dla Pay or Okay” w wywiadach prasowych⁴.

Przy okazji tej skargi warto napisać o innej odsłonie problemu klauzuli „Pay or Okay” związanej

z magazynem „Der Spiegel”⁵. Hamburski organ ochrony Danych Osobowych uznał klauzulę „Pay or Okay” w serwisie prasowym Der Spiegel za dozwoloną.

Podstawowa różnica dotyczy faktu, że w tym przypadku nie mamy do czynienia jak w przypadku Facebooka z „bardzo dużą platformą internetową”

⁴ <https://www.rp.pl/dane-osobowe/art41214641-miroslaw-wroblewski-prezes-uodo-nie-dla-pay-or-okey-w-danych-osobowych> [dostęp: 12.12.2024].

⁵ „Płać albo OK” w DER SPIEGEL: noyb pozywa hamburską agencję DPA, <https://noyb.eu/pl/pay-or-ok-der-spiegel-noyb-sues-hamburg-dpa> [dostęp: 12.12.2024].

w rozumieniu DSA ani „Gatekeeperem” w rozumieniu DMA. Niemniej jednak decyzja hamburskiego organu ochrony danych osobowych została zaskarżona do Sądu Administracyjnego w Hamburgu i na jej ostateczne rozstrzygnięcie przyjdzie nam jeszcze poczekać.

W międzyczasie Facebook postanowił wdrożyć plan awaryjny i przeprowadza testy dotyczące możliwości bezpłatnego korzystania z serwisu przez użytkowników w zamian za obowiązek obejrzenia bloku niesprofilowanych reklam.

Również ChatGPT⁶ rozważa udostępnianie swojego produktu AI w modelu bezpłatnym z reklamą.

Tymczasem EROD nie próżnuje i właśnie przedstawiła swoją nową opinię, tym razem dotyczącą przetwarzania danych osobowych na styku AI. Opinię 28/2024⁷ w sprawie niektórych aspektów ochrony danych związanych z przetwarzaniem danych osobowych w kontekście modeli sztucznej inteligencji opublikowano 17 grudnia 2024 roku.

Opinię można pobrać ze strony internetowej pod adresem:

https://www.edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/opinion-board-art-64/opinion-282024-certain-data-protection-aspects_pl

W kolejnym numerze Kwartalnika omówimy jej treść.

⁶ <https://cyfrowa.rp.pl/globalne-interesy/art41535331-rewolucja-w-chatgpt-nie-wszyscy-uzytownicy-beda-zadowoleni> [dostęp: 12.12.2024].

⁷ https://www.edpb.europa.eu/news/news/2024/edpb-opinion-ai-models-gdpr-principles-support-responsible-ai_pl?Link-Source=PassleApp [dostęp: 20.12.2024].

SPRAWY W TRYBUNALE SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ (TSUE)¹

MARZENNA WOJCIECHOWSKA

W rejestrze spraw wniesionych w 2023 i 2024 roku do TSUE jest kilka ciekawych z zakresu praw własności intelektualnej. Odpowiedzi na pytania prejudycjalne postawione w tych postępowaniach mogą implikować określone skutki na rynku wydawniczym. Z tego względu warto obserwować przebieg procesów orzeczniczych, których rozstrzygnięcia w postaci wyroków można się spodziewać w przyszłym – 2025 roku.

Na wokandzie ponownie sprawa Pelham

Już 14 stycznia 2025 roku odbędzie się rozprawa wstępna w sprawie **Pelham (C-590/23)**. Pomimo że dotyczy ona utworu muzycznego, orzeczenie zapewne wywrze duży wpływ na wszystkie rodzaje utworów. Tak jak zresztą pierwszy wyrok TSUE² (C-476/17) z 29 lipca 2019 roku w tej samej sprawie, który dotyczył m.in. wyjaśnienia zakresu **cytatu** w dyrektywie INFOSOC³. Uważni obserwatorzy orzecznictwa TSUE pewnie pamiętają stan faktyczny sprawy dotyczący użycia przez Pelham

nagrania zespołu Kraftwerk i użycia go w postaci powtarzających się fragmentów (sampli) w innym utworze. W powołanym wyżej wyroku TSUE wyłączył możliwość powoływania się przez Pelham na cytaty, z uwagi na brak więzi użytego fragmentu z cytowanym utworem.

Teraz sprawa wraca do TSUE z nowymi pytaniami dotyczącymi możliwości powołania się, na gruncie dyrektywy INFOSOC, na inny rodzaj dozwolonego użytku, jakim jest **pastisz**⁴. Jest to niezwykle ciekawa sprawa, ponieważ do chwili obecnej TSUE nie odnosił się do zakresu korzystania z pastiszu, a wyjątek ten ma również szerokie zastosowanie w przypadku utworów literackich. Pastiszowi oraz parodii i karykaturze poświęciliśmy artykuł pt.: *Między przeróbką i opracowaniem utworu a inspiracją, karykaturą, parodią i pastiszem. Rozważania na tle art. 17 dyrektywy DSM – w Kwartalniku 2/2022 cz. I⁵ oraz w numerze 3/2022 cz. II⁶.*

Rozpatrując wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Bundesgerichtshof (Niemcy) 25 września 2023 roku – CG i YN/Pelham GmbH i in. (Sprawa C-590/23, Pelham)⁷, TSUE udzieli odpowiedzi na następujące pytania prejudycjalne:

¹ https://curia.europa.eu/jcms/jcms/j_6/pl/ [dostęp: 8.12.2024].

² <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=216552&pageIndex=0&doclang=PL&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=4962228> [dostęp: 8.12.2024].

³ Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. 2001, L 167, s. 10).

⁴ <https://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=280562&pageIndex=0&doclang=PL&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1185757> [dostęp: 8.12.2024].

⁵ https://www.copyrightpolska.pl/docs/cp_kwartalnik_2_22.pdf, str. 9.

⁶ https://www.copyrightpolska.pl/docs/cp_kwartalnik_3_22.pdf, str. 23.

⁷ <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=280300&pageIndex=0&doclang=PL&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1185757> [dostęp: 8.12.2024].

autorskiego oraz czy jego publikacja przez pozwanego stanowiła przekazanie informacji o „aktualnym wydarzeniu”, czyli mieściła się w dozwolonym użytku utworów chronionych. Autorka nazywa swój list „małym przewodnikiem”. Na marginesie tej sprawy warto zwrócić uwagę, że implementacja „wyjątku prasowego” z dyrektywy INFOSOC nie jest obowiązkowa w państwach członkowskich. Jednak z uwagi na to, że wyjątek ten również jest przewidziany konwencją berneńską¹¹, większość państw UE taki wyjątek przyjęła.

W Polsce jest on uregulowany w art. 26 pr. aut.¹², zgodnie z jego treścią w granicach uzasadnionych celem informacji wolno w sprawozdaniach o aktualnych wydarzeniach przytaczać utwory udostępniane podczas tych wydarzeń.

Rozpatrując wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez **Tribunalul București (Rumunia)**, w sprawie **CY¹³ versus Gandul Media Network**, TSUE udzielił odpowiedzi na następujące pytania prejudycjalne:

1. Czy przepisy art. 2 lit. a) dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym należy interpretować w ten sposób, że tekst zamieszczony na portalu społecznościowym i wyrażający opinię na temat praktyk społecznych uznanych za niewłaściwe można uznać za utwór chroniony prawem autorskim?
2. Czy przepisy art. 5 ust. 3 lit. c) dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisowi ustawy krajowej, który zezwala na wykorzystywanie w celu informowania o aktualnych wydarzeniach jedynie krótkich fragmentów utworu, ale nie całego utworu, zwłaszcza gdy jest on krótki, i tylko pod warunkiem, że nie występuje bezpośrednio lub pośrednio, handlowa lub finansowa korzyść?

Link do dokumentów w sprawie:

<https://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?nat=or&mat=or&pcs=Oor&jur=C%2CT%2CF&num=C-598%252F24&for=&jge=&dates=&language=en&pro=&cit=none%252CC%252CCJ%-252CR%252C2008E%252C%252C%252C%2->

[52C%252C%252C%252C%252C%252C%252C-true%252Cfalse%252Cfalse&seqnum=1&docid=151434](https://curia.europa.eu/juris/document/document_display.do?seqnum=1&docid=151434)

pracę, którą wykonuję, otrzymuję wynagrodzenie, jestem tego świadoma i akceptuję to, niezależnie od tego, czy jest ono wystarczające, czy też nie; nie [zgadzam się z poglądem, że] »tak się robi«, »to jest właściwe«, »tak się powinno robić«! Tak się nie powinno robić, jest to niewłaściwe, wcale się tak nie robi! – jeżeli pracuję więcej lub pomagam moim uczniom zgodnie z tym, jak uważam, że powinnam postępować, to nie oczekuję żadnej nagrody»; satysfakcję sprawia mi jedynie oglądanie moich uczniów na scenie tak, jak ich przygotowuję do występu. Mam zatem nadzieję, że na początku tego roku nie będę już musiała opierać się natarczywym i nieustannym próbom wręczania mi różnych rzeczy, których tak naprawdę nie potrzebuję i których w żadnym wypadku nie akceptuję. Moi »starzy« uczniowie są już świadomi tych kwestii i wiedzą też, że nie lubię kwiatów ciętych. #niechrozpocznieszkoła”.

¹¹ Artykuł 10bis

„2. Ustawodawstwo państw należących do Związku zastrzega się również określenie warunków, po których spełnieniu mogą być w sprawozdaniach z aktualnych wydarzeń reprodukowane albo udostępniane publicznie – w stopniu uzasadnionym celami informacyjnymi – za pomocą środków fotograficznych lub filmowych bądź drogą radiowo-telewizyjną lub za pomocą środków przekazu przewodowego dzieła literackiego lub artystycznego oglądane lub słyszane w toku wydarzeń”.

¹² Art. 26. „Wolno w sprawozdaniach o aktualnych wydarzeniach przytaczać utwory udostępniane podczas tych wydarzeń, jednakże w granicach uzasadnionych celem informacji”.

¹³ W przypadku osób fizycznych ich dane osobowe w dokumentach TSUE podlegają anonimizacji i są oznaczane losowo wyznaczonymi literami.

Usługi udostępniania treści online

Kolejna sprawa o sygnaturze **C-579/24** (nie ma jeszcze wyznaczonej daty posiedzenia Trybunału) dotyczy styku i wzajemnej korelacji trzech kluczowych dla praw autorskich aktów, jakimi są konwencja berneńska, dyrektywa INFOSOC¹⁴ i dyrektywa DSM¹⁵ oraz wyjaśnienia pojęcia usługi udostępniania treści online dotyczącym konieczności uzyskiwania zgody podmiotu uprawnionego na polu eksploatacji zwielokrotnienie, przy okazji świadczenia usług udostępniania treści online w rozumieniu art. 2 pkt 6 dyrektywy DSM¹⁶. Wyrok w tej sprawie odpowie m.in. na pytanie, czy dostawca usług online, który przechowuje zamieszczone przez użytkowników utwory i przedmioty objęte ochroną, dokonuje, oprócz czynności publicznego udostępniania (lub czynności podawania do publicznej wiadomości), także zwielokrotnienia oraz jeżeli tego dokonuje, czy jest zobowiązany do uzyskania w tym względzie oddzielnego zezwolenia podmiotów uprawnionych. Odpowiedź na pytania prejudycjalne zapewne wyjaśni również, jakiej treści licencje stosować w przypadku licencji opisanych w art. 17 dyrektywy DSM

dotyczącym zasad świadczenia usług udostępniania treści online. W polskiej ustawie po nowelizacji nowe przepisy dotyczące wdrożenia art. 17 dyrektywy DSM zawarte są w Rozdziale 3, Oddziale 2¹ w art. 22¹ – 22⁸ pr. aut.

O świadczeniu usług udostępniania treści online pisaliśmy już wielokrotnie w Kwartalniku¹⁷, w kontekście zarówno obowiązku filtrowania i polskiej skargi do TSUE w tej sprawie, jak i potrzeby wyeliminowania niepożądanych zjawisk związanych z takim udostępnianiem w przypadku piractwa. Redakcja z zainteresowaniem będzie się przyglądać procesowi orzeczniczemu w tej sprawie, może ona bowiem mieć szerszy kontekst niż tylko dotyczący usług udostępniania treści online – na co zwróciłam uwagę w artykule otwierającym Kwartalnik: *Poradnik wydawcy. Część III. Prawa własności intelektualnej – stare prawo versus nowe regulacje*.

Rozpatrując wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez **Bundesverwaltungsgericht (Austria) w sprawie Austro-Mechana**¹⁸ – AKM¹⁹ przeciwko Aufsichtsbehörde für Verwertungsgesellschaften²⁰ TSUE udzieli odpowiedzi na następujące pytania prejudycjalne:

¹⁴ Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. 2001, L 167, s. 10).

¹⁵ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE (Dz.U. 2019, L 130, s. 92).

¹⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/790 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX%3A32019L0790>.

¹⁷ https://www.copyrightpolska.pl/docs/cp_kwartalnik_2_22.pdf str. 19, *Wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE: skarga Polski vs. Parlament Europejski i Rada, sygn. Akt. C-401/19*. https://www.copyrightpolska.pl/docs/cp_kwartalnik_1_22.pdf str. 19, *Jak zatrzymać czerwone mrówki – czyli rzecz o filtrowaniu treści w art. 17 dyrektywy DSM*.

¹⁸ Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH.

¹⁹ Aufsichtsbehörde für Verwertungsgesellschaften.

²⁰ Organ nadzoru nad organizacjami zbiorowego zarządzania prawami autorskimi.

1. Czy prawo Unii, w szczególności art. 2 dyrektywy 2001/29/WE oraz art. 17 ust. 1 dyrektywy (UE) 2019/790 i art. 9 konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych (konwencji berneńskiej), należy interpretować w ten sposób, że dostawca usług udostępniania treści online w rozumieniu art. 2 pkt 6 dyrektywy (UE) 2019/790, który przechowuje zamieszczone przez użytkowników utwory i przedmioty objęte ochroną, dokonuje, oprócz czynności publicznego udostępniania (lub czynności podawania do publicznej wiadomości) w rozumieniu art. 3 dyrektywy 2001/29/WE, także zwielokrotniania w rozumieniu art. 2 dyrektywy 2001/29/WE lub też należy uznać, iż tego dokonuje, i jest zobowiązany do uzyskania w tym względzie oddzielnego zezwolenia podmiotów uprawnionych, o których mowa w art. 2 dyrektywy 2001/29/WE?

W razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pierwsze pytanie prejudycjalne:

2. Czy prawo Unii, w szczególności art. 17 ust. 1 i 2 oraz art. 1 ust. 2 i art. 2 pkt 6 dyrektywy (UE) 2019/790, należy interpretować w ten sposób, że w przypadku gdy dostawca usług udostępniania treści online w rozumieniu art. 2 pkt 6 tej dyrektywy uzyska zezwolenie na zwielokrotnianie, zezwolenie to obejmuje swoim zakresem również czynności zwielokrotniania wykonywane przez użytkowników takich platform lub które należy uznać za wykonywane przez nich, w przypadku gdy nie są one dokonywane na zasadach komercyjnych lub gdy ich działalność nie przynosi znaczących przychodów?

W razie udzielenia odpowiedzi przeczącej na pierwsze pytanie prejudycjalne:

3. Czy prawo Unii, w szczególności art. 2 dyrektywy 2001/29/WE i art. 17 ust. 2 dyrektywy (UE) 2019/790, należy interpretować w ten sposób, że użytkownicy ofert dostawców usług udostępniania treści online w rozumieniu art. 2 pkt 6 dyrektywy (UE) 2019/790, poprzez zamieszczanie w internecie w celu przechowywania i udostępniania utworów chronionych prawem autorskim i przedmiotów objętych ochroną, dokonują zwielokrotniania w rozumieniu art. 2 dyrektywy 2001/29/WE i muszą uzyskać w tym względzie zezwolenie podmiotów uprawnionych, o których mowa w art. 2 dyrektywy 2001/29/WE?

W razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pierwsze pytanie prejudycjalne:

4. Czy prawo Unii, w szczególności art. 4 i 5 oraz art. 16 ust. 1 i 2 dyrektywy 2014/26/UE²¹, należy interpretować w ten sposób, że podmioty uprawnione mogą przyznać, z jednej strony, prawo do zwielokrotniania, o którym mowa w art. 2 dyrektywy 2001/29/WE, a z drugiej strony, prawo do publicznego udostępniania, o którym mowa w art. 3 tej samej dyrektywy, dla celów udzielenia licencji w myśl art. 17 ust. 1 i 2 dyrektywy (UE) 2019/790, również indywidualnie i oddzielnie danej organizacji zbiorowego zarządzania (lub danemu niezależnemu podmiotowi zarządzającemu), czy to w celu umożliwienia wykonywania tych praw różnym organizacjom zbiorowego zarządzania (lub niezależnym podmiotom zarządzającym), czy też częściowego wykonywania tych praw indywidualnie?

Link do dokumentów sprawy: <https://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?nat=or&mat=or&pcs=Oor&jur=C%2CT%2CF&num=C-579%252F24&for=&jge=&dates=&language=pl&pro=&cit=none%252CC%252CCJ>

<https://curia.europa.eu/juris/documents.jsf?nat=or&mat=or&pcs=Oor&jur=C%2CT%2CF&num=C-579%252F24&for=&jge=&dates=&language=pl&pro=&cit=none%252CC%252CCJ>

²¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/26/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych do korzystania online na rynku wewnętrznym (Dz.U. 2014, L 84, s. 72).

KONSULTACJE PUBLICZNE PLANOWANYCH AKTÓW PRAWNYCH ORAZ BIEŻĄCY PROCES LEGISLACYJNY W POLSCE I UE

MARZENNA WOJCIECHOWSKA

POLSKA

➤ KONSULTACJE PUBLICZNE PROJEKTU USTAWY WDRAŻAJĄCEJ AI ACT W POLSCE – USTAWA O SZTUCZNEJ INTELIGENCJI

W dniu 16 października 2024 roku resort cyfryzacji przedstawił projekt ustawy wdrażającej AI Act w Polsce – ustawę o sztucznej inteligencji. Projekt opublikowano na stronie Rządowego Centrum Legislacji pod numerem UC71 wraz z zaproszeniem do składania uwag w konsultacjach publicznych. Z informacji prasowych udzielanych przez Ministra Cyfryzacji Krzysztofa Gawkowskiego wynika, że do zaproponowanego projektu ustawy wpłynęło wiele uwag i opinii. Do czasu zamknięcia Kwartalnika wniesione stanowiska nie zostały jeszcze opublikowane na stronie Rządowego Procesu Legislacyjnego.

Proces legislacyjny można obserwować na stronie pod adresem:

<https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12390551/katalog/13087895#13087895>

➤ KONSULTACJE PUBLICZNE PROJEKTU USTAWY WDRAŻAJĄCEJ W POLSCE DATA GOVERNANCE ACT – USTAWĘ O ZARZĄDZANIU DANymi

W dniu 11 września 2024 roku resort cyfryzacji przedstawił projekt ustawy o zarządzaniu danymi stanowiący wdrożenie do polskiego porządku prawnego rozporządzenia UE Data Governance Act (DGA). Projekt opublikowano na stronie Rządowego Centrum Legislacji pod numerem UC67. Na specjalnej stronie zostały opublikowane opinie wniesione

w ramach konsultacji publicznych. Aktualnie projekt znajduje się na etapie prac w Komitecie do Spraw Europejskich.

Proces legislacyjny można obserwować na stronie pod adresem:

<https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12389302/katalog/13079809#13079809>

UNIA EUROPEJSKA

➤ AKT O USŁUGACH CYFROWYCH (DSA)¹ – SPRAWOZDANIA W ZAKRESIE PRZEJRZYSTOŚCI (SZCZEGÓLNE PRZEPISY ORAZ WZORY)

Komisja Europejska opublikowała rozporządzenie delegowane wraz z załącznikami oraz dokumentacją dotyczącą procesu konsultacji publicznych rozporządzenia. Obszerność wzorów sprawozdań (30 i 35 stron) przekładać się będzie na obszerność sprawozdań, które będą musiały składać podmioty świadczące usługi pośrednie, w tym bardzo duże platformy online i bardzo duże wyszukiwarki online, dla których wymogi sprawozdawcze są większe. Pytania zawarte we wzorach są bardzo szczegółowe, szczególnie to dotyczące kompetencji zespołu ludzkiego, który będzie zajmował się moderacją treści.

Treść rozporządzenia z załącznikami w języku polskim wraz z dokumentacją procesu legislacyjnego można pobrać na stronie pod adresem:

<https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14027-Akt-o-us%C5%82ugach-cyfrowych-sprawozdania-w-zakresie-przejrzystosci-szczeg%C5%82o-we-przepisy-oraz-wzory-pl>

1 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A32022R2065> [dostęp: 20.12.2024].

ROZPORZĄDZENIE DELEGOWANE W SPRAWIE DOSTĘPU DO DANYCH PRZEWDZIANE W AKCIE O USŁUGACH CYFROWYCH (DSA)²

10 grudnia 2024 roku zakończyły się konsultacje projektu rozporządzenia delegowanego w sprawie dostępu do danych przewidziane w art. 40 ust. 133 aktu o usługach cyfrowych. Ostateczna wersja rozporządzenia ma zostać przyjęta w pierwszym kwartale 2025 roku.

Rozporządzenie delegowane uzupełnia DSA przez określenie warunków technicznych, zgodnie z którymi dostawcy bardzo dużych platform internetowych lub bardzo dużych wyszukiwarek internetowych mają udostępniać dane na podstawie DSA, a także cele, do których dane te mogą być wykorzystywane. Dotyczy to również szczególnych warunków udostępniania danych badaczom zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2016/679.

Rozporządzenie reguluje ponadto odpowiednie obiektywne wskaźniki, procedury i – w stosownych przypadkach – niezależne mechanizmy doradcze wspierające udostępnianie danych, z uwzględnieniem praw i interesów zainteresowanych dostawców bardzo dużych platform internetowych lub bardzo dużych wyszukiwarek internetowych oraz zainteresowanych odbiorców usługi, w tym ochrony informacji poufnych, w szczególności tajemnic przedsiębiorstwa, oraz przy zachowaniu bezpieczeństwa ich usługi.

Proces legislacyjny można obserwować na stronie pod adresem:

https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13817-Delegated-Regulation-on-data-access-provided-for-in-the-Digital-Services-Act_pl

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A32022R2065> [dostęp: 20.12.2024].

³ art. 40 ust. 13. „Po konsultacji z Radą Usług Cyfrowych Komisja przyjmuje akty delegowane uzupełniające niniejsze rozporządzenie poprzez określenie warunków technicznych, zgodnie z którymi dostawcy bardzo dużych platform internetowych lub bardzo dużych wyszukiwarek internetowych mają udostępniać dane na podstawie ust. 1 i 4, a także cele, do których dane te mogą być wykorzystywane. W tych aktach delegowanych określa się szczególne warunki udostępniania danych badaczom zgodnie z rozporządzeniem (UE) 2016/679, jak również odpowiednie obiektywne wskaźniki, procedury i, w stosownych przypadkach, niezależne mechanizmy doradcze wspierające udostępnianie danych, z uwzględnieniem praw i interesów zainteresowanych dostawców bardzo dużych platform internetowych lub bardzo dużych wyszukiwarek internetowych oraz zainteresowanych odbiorców usługi, w tym ochrony informacji poufnych, w szczególności tajemnic przedsiębiorstwa, oraz przy zachowaniu bezpieczeństwa ich usługi”.

W SKRÓCIE

MARZENNA WOJCIECHOWSKA

International Federation Reproduction Rights Organisations (IFRRO)¹ w liście otwartym skierowanym do Google wzywa do rezygnacji z planów ograniczenia treści od europejskich wydawców prasowych

W reakcji na zapowiedź Google dotyczącą przeprowadzenia „eksperymentu” polegającego na wyłączeniu dostępu do publikacji wydawców prasowych w kilku krajach europejskich IFRRO wezwało Google do ponownego rozważenia tej decyzji i zaangażowania się w dobrej wierze w dyskusje z organizacjami posiadaczy praw.

W liście otwartym² IFRRO wzywa Google do porzucenia planów ograniczenia dostępu do publikacji prasowych od europejskich wydawców prasowych z jej placówek.

List wyraża zaniepokojenie zamiarem Google ograniczenia dostępu do publikacji prasowych od europejskich wydawców prasowych w wielu krajach UE w ramach „eksperymentu”. Decyzja Google jest odpowiedzią na prośby wydawców prasowych o większą przejrzystość w zakresie ruchu generowanego przez ich publikacje prasowe za pośrednictwem Google News i innych kanałów Google. Zamiast spełnić tę prośbę, Google postanowił całkowicie wyłączyć dostęp do publikacji wydawców prasowych w kilku krajach europejskich. Twierdzi również, że środek ten wpłynie tylko na 1% użytkowników w tych krajach

przez „ograniczony czas”, ale nie podał dalszych szczegółów na temat tego, w jaki sposób ten 1% zostanie określony lub co stanowi „ograniczony okres”.

Pełny tekst listu dostępny jest na stronie pod adresem:

https://ifrro.org/resources/documents/General/IFRRO_open_letter_on_Google_and_press_publishers_right.pdf

Europejscy wydawcy protestują przeciwko planom ograniczenia dostępu do treści przez Google

Nie tylko IFRRO uznało eksperyment Google za naruszający zasady przejrzystości publikacji informacji. Z ośmiu krajów, w których Google zaanonsował wprowadzenie ograniczenia publikacji treści, płyną protesty organizacji reprezentujących wydawców.

We Francji udało się zablokować ograniczenie³. Sąd Gospodarczy w Paryżu uznał taką praktykę za naruszającą zawarte w 2022 roku porozumienie w sprawie implementacji unijnej dyrektywy o prawach autorskich na jednolitym rynku cyfrowym i nakazał zaprzestanie jej stosowania pod rygorem zapłaty kary w wysokości 900 tys. euro za każdy dzień zwłoki. Google potwierdził zaprzestanie swojej praktyki we Francji.

W Danii słychać z ust ministra kultury hasło „Google igra z naszą demokracją”⁴. Minister kultury i minister

¹ IFRRO – międzynarodowa organizacja reprezentująca organizacje zbiorowego zarządzania materiałami tekstowymi i wizerunkowymi, organizacje autorów i wydawców w dziedzinie utworów tekstowych i graficznych na całym świecie. SAIW CP jest członkiem IFRRO.

² <https://ifrro.org/page/article-detail/ifrro-calls-on-google-to-drop-plans-to-restrict-content-from-european-press-publishers/> [dostęp 30.12.2024].

³ <https://www.wirtualnemedial.pl/arttykul/pierwszy-kraj-blokuje-testy-google> [dostęp: 20.11.2024].

⁴ [Zbuntowani ministrowie: „Ci, których to dotknęło, nie mają pojęcia, że biorą udział w eksperymencie Google’a”](https://politiken.dk/viden/tech/art10193803/Ministre-i-opr%C3%B8r-%C2%BBDe-der-bliver-ramt-af-det-her-ner-ikke-) [dostęp: 8.12.2024], <https://politiken.dk/viden/tech/art10193803/Ministre-i-opr%C3%B8r-%C2%BBDe-der-bliver-ramt-af-det-her-ner-ikke->

cyfryzacji Danii chcą, aby eksperyment informacyjny Google został natychmiast wstrzymany.

Czescy wydawcy i dyrektorzy marketingu również sprzeciwiają się „testowi” Google⁵. Czescy wydawcy uważają za niedopuszczalne, by dominujące platformy arbitralnie ograniczały dostęp europejskich internautów do informacji i nadużywały swojej pozycji rynkowej w celu wywierania presji na wydawców. Stowarzyszenie Wydawców Internetowych (AOV), Czeski Związek Wydawców (ČUV), Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Internetu (SPIR) oraz Administrator Praw Licencyjnych Wydawców (SLPV) przyłączyli się do apelu europejskich stowarzyszeń wydawców skierowanego do Google i zdecydowanie sprzeciwiają się jego jednostronnemu krokowi, w wyniku którego zdecydowano, bez konsultacji z przedstawicielami wydawców, zablokowanie ich treści w dominującej wyszukiwarce dla 1% użytkowników w ośmiu wybranych krajach UE.

Stosowny protest wystosowali też w Polsce wydawcy zrzeszeni w Izbie Wydawców Prasy, przyłączając się do **Stanowiska Europejskich Stowarzyszeń Wydawców Gazet i Czasopism w sprawie planowanych przez Google testów**⁶.

Dyskusja na duńskim rynku wydawniczym. Książki i artykuły generowane przez AI mogą wypaczać demokratyczną edukację

W związku z pojawieniem się na duńskim rynku książek generowanych przez AI przedstawiciele tamtejszego rynku wydawniczego wzięli udział w debacie dotyczącej stanu rynku wydawniczego i wpływu AI na

rozwój społeczeństwa demokratycznego⁷. W ocenie wydawców książki generowane przez sztuczną inteligencję napływają na rynek, a sztuczna inteligencja jest wykorzystywana do tworzenia atrakcyjnych „fałszywych wiadomości”. Posiadacze praw nie zostali nawet poproszeni o pozwolenie na korzystanie z ich praw własności intelektualnej, w związku z czym nie mogą kontrolować procesów prawidłowego informowania opinii publicznej ani przeciwdziałać szerzeniu dezinformacji. Wydawcy duńscy mają nadzieję, że Dania wykorzysta prezydenturę UE⁸, aby umieścić demokrację i technologię na szczycie agendy politycznej, jest to bowiem kluczowy problem dla demokratycznego rozwoju następnych pokoleń.

Rada EU ds. edukacji, młodzieży, kultury i sportu dyskutowała na temat roli bibliotek w dostępie do kultury

Rola bibliotek w rozwijaniu umiejętności korzystania z mediów

Ministrowie Kultury, Nauki i Sportu państw członkowskich UE na posiedzeniu Rady EU ds. edukacji, młodzieży i sportu w dniu 26 listopada 2024 roku wzięli udział w debacie na temat roli bibliotek w rozwoju umiejętności korzystania z mediów⁹.

Dyskusję otworzyła **Veronika Varga-Bajusz**, węgierska sekretarz stanu ds. szkolnictwa wyższego, szkoleń zawodowych i kształcenia dorosłych oraz ds. młodzieży (z uwagi na trwającą właśnie prezydenturę Węgier w UE). W jej ocenie: *Biblioteki wnoszą znaczący wkład w rozwijanie umiejętności korzystania z mediów, która stała się pilnie potrzebna w coraz bardziej cyfrowym*

-at-de-deltager-i-Google-eksperyment%C2%AB [dostęp: 20.12.2024].

⁵ https://www.unievydavatelu.cz/cs/home/aktuality/4238-stanovisko_vydavatelu_k_zasahum_do_dostupnosti_zpravodajskeho_obsahu_ze_strany_nadnarodnich_platforem [dostęp w dniu 10.12.2024].

⁶ <https://www.iwp.pl/stanowisko-europejskich-stowarzyszen-wydawcow-gazet-i-czasopism-w-sprawie-planowanych-przez-google-testow/> [dostęp w dniu 20.11.2024].

⁷ <https://mediawatch.dk/Medienyt/tema/article17357594.ece> [dostęp: 20.11.2024].

⁸ Prezydentura Danii rozpocznie się 1 lipca 2025 roku.

⁹ <https://www.consilium.europa.eu/pl/meetings/evcs/2024/11/26/>

i nasyconym informacjami świecie. Stoją jednak przed wieloma istotnymi wyzwaniami na drodze do wykorzystania w pełni swojego potencjału. Naszym zdaniem należy zająć się trzema głównymi wyzwaniami. Są to: rola bibliotek w usuwaniu niedoborów w edukacji medialnej, infrastruktura i finansowanie bibliotek oraz rozwijanie umiejętności bibliotekarzy.

Debata Rady skupiła się przede wszystkim na zagadnieniu znaczenia bibliotek w **promowaniu umiejętności korzystania z mediów i kluczowych umiejętności rozumienia tekstów pisanych**, na zasobach niezbędnych do świadczenia wysokiej jakości usług oraz na umiejętnościach potrzebnych bibliotekarzom.

Reprezentująca Polskę **Marta Cienkowska**, podsekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, powiedziała, że biblioteki powinny być jak najbliżej obywatela i pełnić funkcję integracji lokalnej. Ważną rolę w tym procesie odgrywa podnoszenie kompetencji bibliotekarzy oraz modernizacja przestrzeni bibliotecznych.

Link do dokumentu informacyjnego dotyczącego debaty: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14733-2024-INIT/pl/pdf>

Nowa Rada Instytutu Książki

5 września 2024 roku w Krakowie odbyło się pierwsze posiedzenie Rady Instytutu Książki. Posiedzenie otworzył Andrzej Wyrobiec, podsekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Podczas spotkania wręczono powołania nowym członkom Rady, składającej się z wybitnych specjalistów reprezentujących różnorodne środowiska związane z działalnością Instytutu. Przewodniczącą Rady została Magdalena Hajduk-Dębowska, a zastępcą dr Artur Madaliński. W skład rady weszli również: dr hab. Magdalena Heydel, Grzegorz Kasdepke oraz Antonia Lloyd-Jones. Kadencja Rady potrwa cztery lata. Wszystkim nowo wybranym członkom rady i zespołów eksperckich serdecznie gratulujemy.

Więcej informacji:

<https://instytutksiazki.pl/aktualnosci,2,pierwsze-posiedzenie-rady-instytutu-ksiazki-oraz-po->

wolanie-ekspertow-wspierajacych-kluczowe-projekty,11054.html

Nowa kadencja Krajowej Rady Bibliotecznej

11 grudnia 2024 roku Hanna Wróblewska, Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, powołała nowych członków Krajowej Rady Bibliotecznej – organu opiniodawczo-doradczego MKiDN do spraw bibliotek.

Krajowa Rada Biblioteczna składa się z 15 członków. W jej skład na pięcioletnią kadencję są powoływani: dyrektor Biblioteki Narodowej, dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej, czworo przedstawicieli bibliotek publicznych wskazanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, czworo przedstawicieli bibliotek szkolnych, pedagogicznych i naukowych wskazanych przez Ministra Edukacji Narodowej, dwoje przedstawicieli środowisk naukowych wskazanych przez Ministra Nauki oraz troje przedstawicieli środowisk bibliotekarskich i twórczych.

Do zadań Rady należy:

- opiniowanie aktów prawnych dotyczących bibliotek,
- koordynowanie ogólnokrajowych przedsięwzięć bibliotecznych,
- stymulowanie rozwoju najważniejszych kierunków polskiego bibliotekarstwa,
- opiniowanie działań i inicjatyw istotnych dla rozwoju bibliotek,
- okresowa ocena działalności bibliotek i skuteczności polityki bibliotecznej,
- przedstawianie opinii w sprawie połączenia biblioteki z instytucją kultury niebędącą biblioteką.

Członkowie Rady powołani na kadencję 2024–2029:

- **dr Tomasz Makowski** – dyrektor Biblioteki Narodowej;
- **dr hab. Remigiusz Sapa** – prof. UJ, dyrektor Biblioteki Jagiellońskiej;
- **dr Halina Bernat** – dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej w Łodzi, wskazana przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;

➤ **Małgorzata Grupińska-Bis** – dyrektor Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, wskazana przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;

➤ **Dorota Olejnik** – dyrektor Biblioteki Publicznej w Grodzisku Mazowieckim, wskazana przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;

➤ **Katarzyna Kamińska** – dyrektor Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu, wskazana przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego;

➤ **Joanna Kamińska** – dyrektor Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. KEN w Warszawie, wskazana przez Ministra Edukacji Narodowej;

➤ **dr Dagmara Kawoń-Noga** – Opolskie Centrum Edukacji – Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu, wskazana przez Ministra Edukacji Narodowej;

➤ **Agnieszka Miśkiewicz** – nauczyciel bibliotekarz, zastępca prezesa Rady Głównej Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich, prezes oddziału TNBSP w Krakowie, wskazana przez Ministra Edukacji Narodowej;

➤ **Ewa Wziętek** – nauczyciel bibliotekarz X Liceum Ogólnokształcącego z oddziałami integracyjnymi im. Stanisława Konarskiego w Radomiu, wskazana przez Ministra Edukacji Narodowej;

➤ **Danuta Szewczyk-Kłós** – dyrektor Biblioteki Uniwersytetu Opolskiego, przewodnicząca Rady Wykonawczej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich, wskazana przez Ministra Nauki;

➤ **Jakub Szprot** – kierownik Platformy Otwartej Nauki Interdyscyplinarnego Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego (ICM) Uniwersytetu Warszawskiego, wskazany przez Ministra Nauki;

➤ **Jan Krajewski** – prezes Polskiego Związku Bibliotek, przedstawiciel środowisk bibliotekarskich i twórczych;

➤ **dr Barbara Budyńska** – przewodnicząca Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, przedstawicielka środowisk bibliotekarskich i twórczych;

➤ **prof. dr hab. Anna Nasiłowska-Rek** – prezes Zarządu Stowarzyszenia Pisarzy Polskich, przedstawicielka środowisk bibliotekarskich i twórczych.

Przewodniczącym Rady został **dr Tomasz Makowski**.

Konsultacje publiczne dotyczące sztucznej inteligencji (AI) w Wielkiej Brytanii

Konsultacje ogłoszono pod hasłem osiągnięcia celu, jakim jest zapewnienie, że ramy prawne Wielkiej Brytanii dla sztucznej inteligencji i praw autorskich będą wspierać zarówno brytyjski sektor kreatywny, jak i sektor sztucznej inteligencji.

Konsultacje potrwać do 25 lutego 2025 roku.

Więcej informacji:

<https://www.gov.uk/government/consultations/copyright-and-artificial-intelligence/copyright-and-artificial-intelligence>

Forum Kreatywności, Forum Prawa Autorskiego, wspólny Kongres Kultury

Wiosna, lato i wczesna jesień 2024 roku obfitowały w konferencje i spotkania poświęcone zarówno prawu autorskiemu, jak i rozwojowi kultury. Wiodącym tematem większości debat było wdrożenie do polskiego prawa dyrektywy DSM. Od kwietnia do października odbyły się aż trzy spotkania w ramach Forum Kreatywności zorganizowanego przez Stowarzyszenie Kreatywna Polska, Ósme Forum Prawa Autorskiego oraz wspólny Kongres Kultury. Inicjatorem Forum Kreatywności była strona społeczna, Forum Prawa Autorskiego – strona rządowa, a wspólny Kongres Kultury był wspólną inicjatywą zarówno strony społecznej, jak i rządowej – stąd wzięła się jego nazwa wspólny Kongres.

Forum Kreatywności

Forum Kreatywności odbywało się w Kinie Kultura w Warszawie w dniach:

➤ **23.04.2024** – pt.: „Prawo czy bezprawie – przyszłość prawa autorskiego w Internecie” poświęcone było m.in. dyrektywie o prawie autorskim na jednolitym rynku cyfrowym;

➤ **11.06.2024** – pt.: „Sztuczna inteligencja – szanse i zagrożenia dla sektorów kultury i kreatywnych”;

➤ **15.10.2024** – „Pozabudżetowe i niegrantowe mechanizmy wsparcia sektorów kultury i kreatywnych”

Dla zainteresowanych dyskusją zamieszczam poniżej linki do pełnego zapisu debat. Szczególnie polecam debatę III Forum (z 11.06.2024 roku). Doszło podczas niej do ciekawej wymiany zdań dotyczącej braku nadążania prawa za galopującym rozwojem technologicznym. W odpowiedzi na prowokacyjne stwierdzenie, że nawet jeżeli coś się uda uregulować, to i tak zaraz technologia wymyśli nowe rozwiązanie, które obejdzie przepisy – biorący udział w panelu Sędzia Sądu Własności Intelektualnej zwrócił uwagę, że są jeszcze ogólne zasady prawa, które mogą być wystarczającą podstawą do zapobiegania ewentualnym naruszeniom chronionych praw. Takie stwierdzenie napawa optymizmem, że sądy własności intelektualnej są gotowe na nowe wyzwania.

Linki do spotkań Forum Kreatywności:

II Forum – <https://www.youtube.com/playlist?list=PLJrvNgQ9f0qdNXrK7aSLHzt050zj033Eb>

III Forum – <https://www.youtube.com/playlist?list=PLJrvNgQ9f0qdcsFqkU9nMTtNo0TaHqesv>

IV Forum – <https://forumkreatywnosci.pl/iv-forum-kreatywnosci/>

Forum Prawa Autorskiego

10 września 2024 roku w kinie Iluzjon w Warszawie odbyło się 8. Forum Prawa Autorskiego. Spotkanie z inicjatywy strony rządowej zostało poświęcone dwóm tematom: wpływowi sztucznej inteligencji na regulacje prawno-autorskie oraz ocenie tegorocznej nowelizacji prawa autorskiego. W debacie wzięli udział przedstawiciele organizacji społecznych, których działalność związana jest z prawem autorskim. W agendzie prac znalazły się wszystkie ważne kwestie, które nie zostały ujęte w ostatniej nowelizacji ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W debatach wzięli także udział parlamentarzyści i przedstawiciele organów administracji i instytucji publicznych innych niż MKiDN.

Link do Forum Prawa Autorskiego:

<https://www.youtube.com/watch?v=q3sHcf2pRbM>

współKongres Kultury

W dniach 7–9 listopada 2024 roku w Warszawie miał miejsce współKongres Kultury. To kilkudniowe wydarzenie obfitowało w debaty mające określić rolę i stan kultury.

Dla zainteresowanych dyskusją zamieszczam poniżej linki do pełnego zapisu debat plenarnych i wybranych debat panelowych.

Link do debat plenarnych:

<https://www.youtube.com/watch?v=-o5VruvYB1o>

Redakcja Kwartalnika poleca szczególnie debaty panelowe poświęcone książkom.

Przyszłość bibliotek z punktu widzenia osób piszących książki

https://www.youtube.com/watch?v=wDK_2Qsr_Fc

Gdzie są pieniądze w sektorze kreatywnym?

<https://www.youtube.com/watch?v=uYhSjPsyZpk>

Nowy tekst jednolity ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi

W Dz.U. 2024 poz. 1665 zostało opublikowane Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 listopada 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o zbiorowym zarządzaniu prawami autorskimi i prawami pokrewnymi:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240001665>

Nowy tekst jednolity ustawy o ochronie baz danych

W Dz.U. 2024 poz. 1769 zostało opublikowane Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 listopada 2024 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o ochronie baz danych:

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240001769>

NAGRODA KLIO PRYZNANA PO RAZ 30.

ZBIGNIEW CZERWIŃSKI

Od 1995 roku Porozumienie Wydawców Książki Historycznej nagradza najlepszych polskich autorów i wydawców książek historycznych Nagrodą Klio. Przyznawana jest ona w czterech kategoriach: autorskiej, edytorskiej, monografii naukowych oraz warszawianistycznej, a przy organizacji konkursu od 2004 roku współuczestniczy Fundacja Historia i Kultura.

Jak podkreślają organizatorzy, Nagroda Klio to ponad 30 lat popularyzacji historii i literatury historycznej, kilkaset godzin pracy jury, w skład którego wchodziło 15 profesorów i 5 redaktorów, w tym red. Marian Turski od samego początku edycji konkursu. Dotychczas rozpatrzono ponad 4 tys. propozycji wydawniczych zgłoszonych do nagrody, nagrodzono i wyróżniono 189 autorów oraz 153 wydawców. Laureaci otrzymali łącznie nagrody finansowe w wysokości 1,3 mln zł. Środki na nagrody uzyskano dzięki hojności sponsorów, w ostatnim okresie są to Stowarzyszenie Autorów i Wydawców Copyright Polska oraz Fundacja Historia i Kultura.

Pierwszym przewodniczącym jury w 1995 roku został prof. Jerzy Skowronek, a po jego tragicznej śmierci w 1996 roku przewodniczącym aż do 2023 roku był prof. Tomasz Szarota.

Jury Nagrody Klio w 2024 roku pracowało w nowym, częściowo zmienionym składzie:

– dr hab. Łukasz Niesiołowski-Spanò, prof. UW – historyk specjalizujący się w historii starożytnej Palestyny, dziejach i religii biblijnego Izraela. Dyrektor Instytutu Historycznego UW (2016–2020), dziekan Wydziału Historii UW (2020–2028). Aktywny popularyzator nauki, członek Rady Upowszechniania Nauki przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk. Od 2022 roku członek zarządu Towarzystwa Miłośników Historii. Członek Komitetu Nauk Historycznych PAN oraz Komitetu Nauk o Kulturze Antycznej PAN (od 2024 roku). Przewodniczący Jury Nagrody Klio od 2024 roku;

– Marian Turski – dziennikarz i działacz społeczny. Od 1940, jako osadzony, przebywał w getcie

łódzkim, w latach 1944–1945 więzień KL Auschwitz-Birkenau. Od 1957 roku publicysta, a od 1958 roku kierownik działu historycznego „Polityki”. Przewodniczący (1999–2011) Zarządu Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce. Członek Zarządu Głównego Stowarzyszenia Żydów Komбатantów i Poszkodowanych w II Wojnie Światowej. Członek Międzynarodowej Rady Oświęcimskiej. Od 2009 roku przewodniczący Rady Muzeum Historii Żydów Polskich Polin. 28 stycznia 2019 roku wygłosił przemówienie w sali Zgromadzenia Ogólnego ONZ z okazji Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu. 27 stycznia 2020 roku, podczas obchodów 75. rocznicy wyzwolenia Auschwitz, wygłosił przemówienie, w którym zaapelował, by ludzie nie byli obojętni na kłamstwa historyczne i dyskryminowanie mniejszości (Auschwitz „nie spadło z nieba”). Juror Nagrody Klio od 1995 roku;

– prof. dr hab. Maciej Janowski – dyrektor Instytutu Historii im. Tadeusza Manteuffla PAN od 2020 roku. Zajmuje się dziejami Polski i Europy w XIX wieku, autor licznych publikacji, m.in. *Inteligencja wobec wyzwań nowoczesności. Dylematy ideowe polskiej demokracji liberalnej w Galicji w latach 1889–1914* (1996), *Polska myśl liberalna do 1918 roku* (1998), *Narodziny inteligencji 1750–1831* (2008) – pierwszy tom *Dziejów inteligencji polskiej do roku 1918* (pod. red. Jerzego Jedlickiego). Juror Nagrody Klio od 2017 roku;

– dr hab. Barbara Klich-Kluczevska, prof. UJ – historyczka, nauczycielka akademicka Uniwersytetu Jagiellońskiego, pracowniczka Zakładu Antropologii Historycznej i Teorii Historii Instytutu Historii UJ. Zajmuje się historią społeczną Europy Środkowej i Wschodniej w XX wieku, historią rodziny, historią kobiet i płci oraz historią dzieciństwa. Członkini Komitetu Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk (2020–2023, 2024–2027), zarządu Krakowskiego Oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego, a także rady naukowej Hannah-Arendt-Institut für Totalitarismusforschung (HAIT) w Dreźnie. Autorka

i redaktorka wielu publikacji, m.in. (2021) *Taboo, Family and Communism in Poland*; (2020) *Kobiety w Polsce, 1945–1989* (wraz z K. Stańczak-Wiślicz, M. Fidelis i P. Perkowskim); (2023) *Fearing for the Nation. Biopolitics in Central and Eastern Europe in the 20th Century* (red. wraz z J. Puttkamer, I. Rebitschek);

➤ dr hab. Piotr M. Majewski, prof. UW – historyk dziejów najnowszych. W latach 2009–2017 zastępca dyrektora Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, w latach 2008–2011 doradca premiera Donalda Tuska. Czeska Akademia Nauk uhonorowała go najwyższym naukowym wyróżnieniem tego kraju, Medalem Františka Palackiego za zasługi na polu badań historycznych. Od 6 czerwca 2024 roku jest współprzewodniczącym Zarządu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej. Przedmiotem jego zainteresowań badawczych są głównie historia Czechosłowacji, ziem czeskich i stosunków czesko-niemieckich w XX wieku. Zajmował się także przymusowymi migracjami ludności w XX wieku, polityką zagraniczną w PRL oraz współczesną polityką pamięci;

➤ prof. dr hab. Beata Możejko – absolwentka Wydziału Filologiczno-Historycznego Uniwersytetu Gdańskiego (1992), w 2016 roku uzyskała tytuł profesora nauk humanistycznych. Wykładowczyni na Uniwersytecie Gdańskim, specjalizuje się w historii średniowiecza. W kadencjach 2020–2023 i 2024–2027 członkini Komitetu Nauk Historycznych PAN. Od 2022 roku wiceprzewodnicząca Rady Muzeum Gdańska, członkini Rady Muzeum Sopotu, Rady Muzeum Archeologicznego w Gdańsku. Członkini Gdańskiego Towarzystwa Naukowego, zespołów i rad redakcyjnych oraz komitetów licznych czasopism naukowych. Od 2022 roku dyrektorka Centrum Badań Memlingowskich UG;

➤ Piotr Dobrołęcki – absolwent Wydziału Historii UW. Od 1992 roku aktywnie działa na rynku książki, redaktor naczelny „Magazynu Literackiego KSIĄŻKI” i „Kwartalnika Literackiego Wyspa” oraz przewodniczący rady programowej dwutygodnika „Biblioteka Analiz”. Członek władz organizacji branżowych: Polskiej Izby Książki, Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek, Stowarzyszenia Autorów i Wydawców Copyright Polska, Stowarzyszenia Księgarzy

Polskich. Wykładowca na studiach podyplomowych na Wydziale Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii UW. Organizator i juror Nagrody im. prof. Jerzego Skowronka od 1996 roku. Juror Nagrody Klio od 2023 roku.

➤ Sekretarzem jury od 1995 roku jest Zbigniew Czerwiński, przewodniczący Porozumienia Wydawców Książki Historycznej, były wieloletni prezes Wydawnictw Bellona i Świat Książki, współzałożyciel i wiceprezes Stowarzyszenia Autorów i Wydawców Copyright Polska, fundator Fundacji Historia i Kultura, absolwent Instytutu Historii UW z 1984 roku.

Werdykt jury Nagrody Klio został ogłoszony 28 listopada 2024 roku podczas uroczystości otwarcia XXXII Targów Książki Historycznej na Zamku Królewskim w Warszawie. Wręczono także nagrody i wyróżnienia.

Jury Nagrody KLIO po rozpatrzeniu 288 propozycji książek wydanych w latach 2023–2024 przez 120 wydawnictw postanowiło przyznać następujące nagrody:

W kategorii autorskiej

Nagrodę I stopnia w wysokości 17 000 zł:

➤ **Agata Szydłowska** – za książkę *Futerał. O urządzaniu mieszkań w PRL-u* (Wydawnictwo Czarne)

Nagrodę II stopnia w wysokości 8 000 zł:

➤ **Kalina Błazejowska** – za książkę *Bezdušní* (Wydawnictwo Czarne)

Dwie równorzędne nagrody III stopnia w wysokości po 5 000 zł:

➤ **Jan Doktor** – za książkę *Jakub Frank i jego mejsjańska droga. Nowe spojrzenie* (Wydawnictwo Żydowskiego Instytutu Historycznego)

➤ **Piotr Madajczyk** – za książkę *Krajobrazy biograficzne Rafała Lemkina* (Instytut Pileckiego)

Wyróżnienie:

➤ **Michał Bilewicz** – za książkę *Traumaland. Polacy w cieniu przeszłości* (Wydawnictwo Mando / WAM)

W kategorii monografia naukowa

Nagrodę I stopnia w wysokości 17 000 zł:

➤ **Piotr Okniński** – za książkę *Wehikuły pamięci*.

Przeszłość i władza w dawnym Krakowie (Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego)

Nagrodę II stopnia w wysokości 8 000 zł:

➤ **Sylwia Bykowska** – za książkę *Między migracją a integracją. Społeczeństwo Gdańska w latach 1945–1960* (Instytut Historii PAN)

Nagrodę III stopnia w wysokości 5 000 zł:

➤ **Paweł Zając OMI** – za książkę *Stanisław Konarski przed Świątym Oficjum (1769–1771)* (Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Wyróżnienie:

➤ **Tomasz Ceran** – za książkę *Zbrodnia pomorska 1939. Początki ludobójstwa niemieckiego w okupowanej Polsce* (Wydawnictwo Instytutu Pamięi Narodowej)

W kategorii edytorskiej

Równorzędne wyróżnienia:

➤ **Fundacja Ośrodka KARTA** – za książkę *Polacy na Wschodzie. Historie mówione* (redakcja: Dominik Czapigo)

➤ **Instytut Sztuki PAN** – za książkę *Drewniana architektura uzdrowisk polskich w XIX i na początku XX wieku* (autorka: Grażyna Ruszczyk)

➤ **Wydawnictwo Kresowe Drogi** – za książkę *Wołyń – historia, ludzie, zabytki* (autorzy: Ireneusz Jasiuk, Damian Jasiuk)

➤ **Wydawnictwo Arkady** – za książkę *Rijksmuseum w Amsterdamie*

➤ **Wydawnictwo Prószyński i S-ka** oraz **Państwowe Muzeum na Majdanku** – za książkę *Dziennik Maryli. Życie i śmierć w getcie warszawskim* (redakcja naukowa: Dariusz Libionka)

W kategorii varsaviana

Nagrodę I stopnia w wysokości 6 000 zł:

➤ **Mariusz Klarecki** – za książkę *Zrabowana Warszawa. Straty w prywatnych zbiorach i artystycznych kolekcjach mieszkańców Warszawy w latach 1939–1945* (Wydawca: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego)

Nagrodę II stopnia w wysokości po 4 000 zł:

➤ **Filip Kalinowski** – za książkę *Niechciani, nielubiani. Warszawski rap lat 90.* (Wydawnictwo Czarne)

Wyróżnienie:

➤ **Wydawnictwo Żydowskiego Instytutu Historycznego** – za książkę *Encyklopedia getta warszawskiego pod redakcją Marii Ferenc.*

Nagroda specjalna

Jury Nagrody KLIO postanowiło także przyznać wyróżnienie specjalne dla **Krzysztofa Pomiana** za trzatomową edycję pt. **Muzeum. Historia światowa** (Wydawnictwo Słowo/Obraz/Terytoria).

Jury podjęło decyzję o przekazaniu zgromadzonych podczas konkursu książek między innymi do bibliotek na terenie zniszczonym w trakcie niedawnej powodzi na Dolnym Śląsku.

NAGRODA IM. PROF. JERZEGO SKOWRONKA

PIOTR DOBROŁĘCKI

W czwartek 28 listopada na Zamku Królewskim w Warszawie podczas uroczystości otwarcia XXXII Targów Książki Historycznej Barbara Jóźwiak, prezes zarządu SAIW Copyright Polska, wręczyła Nagrodę im. prof. Jerzego Skowronka, jedną z najbardziej prestiżowych nagród przyznawanych za prace naukowe z dziedziny badań historycznych.

Nagroda im. prof. Jerzego Skowronka przyznawana jest autorom za publikacje książek z historii i archiwistyki z szerokiego kręgu zainteresowań badawczych jej patrona. Propozycje prac do nagrody zgłaszają wydawcy i autorzy, jak też miłośnicy historii.

Prof. Jerzy Skowronek w swojej pracy badawczej zajmował się przede wszystkim historią Polski i krajów bałkańskich w II połowie XVIII i w wieku XIX oraz stosunkami międzynarodowymi w tym okresie. Był też autorem wielu publikacji varsavianistycznych oraz prac z dziejów wojskowości, szczególnie dotyczących powstań narodowych. Związany był z Instytutem Historii Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie przeszedł wszystkie stopnie kariery naukowej – od asystenta do profesora. Przez jedną kadencję był też prorektorem swojej macierzystej uczelni. W 1990 roku został dyrektorem Instytutu Nauk Humanistycznych Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie, a następnie objął funkcję Dyrektora Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych. Zginął 23 lipca 1996 roku w wypadku samochodowym we Francji.

Nagrodę im. prof. Jerzego Skowronka za rok 2024 otrzymał prof. Jarosław Rubacha za dwutomową publikację zatytułowaną *Gloria Victis. Bułgarskie działania dyplomatyczne i militarne podczas wojen bałkańskich w publikacjach dziennika „Ilustrowany Kurjer Codzienny”, tom 1. Wojna z Turcją (1912–1913)*, Olsztyn 2022, oraz *Gloria Victis. Bułgarskie działania dyplomatyczne i militarne podczas wojen bałkańskich w publikacjach dziennika „Ilustrowany*

Kurjer Codzienny”, tom 2. Wojna z sojusznikami (1913), Olsztyn 2023, wydaną przez Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Jury przyznało wyróżnienie honorowe dla Tomislava Vidoševića, ambasadora Republiki Chorwacji w Polsce, za inicjatywę, pomoc i zaangażowanie przy realizacji projektu wydawniczego, który przyczynia się do popularyzacji dorobku Julija Benešicia – jednej z najważniejszych postaci działających na polu zbliżenia kulturalnego Polski i Chorwacji przez wydanie jego książki zatytułowanej *Osiem lat w Warszawie (Kronika)*, Kraków 2024, Wydawnictwo Libron – Filip Lohner, w przekładzie Danuty Ćirlić-Straszyńskiej, w wyborze i z biogramami i posłowiem Hanny Kirchner, z konsultacją merytoryczną oraz aktualizacją i uzupełnieniem biogramów przez Jerzego Molasa.

Przyznano również wyróżnienia: dla Barbary Patlewicz za pracę *Cmentarze na przedmieściach Lwowa. Tom I. Przedmieścia północno-wschodnie*, Szczecin 2023, oraz dla Ryszarda Tomczyka za pracę *Cmentarze na przedmieściach Lwowa. Tom II. Przedmieścia południowo-zachodnie*, Szczecin 2023, obie opublikowane przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Wyróżnienie otrzymał także Marek Wagner za *Historię Bemowa XV–XX w.*, Siedlce 2023 opublikowaną przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu w Siedlcach, a także wyróżnienie dla Jagody Wierzejskiej za pracę *Była wschodnia Galicja w Polsce. Polska w byłej wschodniej Galicji. Obraz (wielonarodowej prowincji w międzywojennej literaturze polskiej)*, Warszawa 2023, opublikowaną przez Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.

Wyróżnienie przyznano też za pracę: Marcello Garzaniti, *Słowianie. Historia, kultury i języki*, w tłumaczeniu Justyny Groblińskiej, Katarzyny Kowalik i Aleksandry Makowskiej-Ferenc, pod red. naukową Zofii A. Brzozowskiej, Piotra Kręzła i Jana M. Wolkiego,

Łódź 2023, opublikowaną przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Od 2015 roku przewodniczącym jury jest prof. dr hab. Jarosław Czubaty, laureat nagrody w roku 2012 za pracę *Księstwo Warszawskie 1807–1815* (Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego). W tegorocznym posiedzeniu Kapituły wzięli udział: prof. dr hab. Jarosław Czubaty (przewodniczący), Zbigniew Czerwiński, Piotr Dobrołęcki, Witold Kaliński, Barbara Kramar (sekretarz), dr hab. Martyna Deszczyńska, prof. Joanna Goszczyńska oraz dr Andrzej Czesław Żak. Członkami Kapituły są również: Zofia Kunert, dr hab. Lilla Moroz-Grzelak, prof. Jerzy Zdrada, prof. Bogusław Zieliński i prof. Elżbieta Barbara Zybert oraz od tego roku prof. Maciej Czerwiński i prof. Krystyna Pieniążek-Marković. W tym roku dr hab. prof. Uniwersytetu Opolskiego Danuta Gibas-Krzak zawiesiła swój udział w pracach jury z uwagi na zgłoszenie jej pracy do nagrody.

Organizatorem Nagrody im. prof. Jerzego Skowronka jest redakcja „Magazynu Literackiego KSIĄŻKI”, miesięcznika wydawanego przez Bibliotekę Analiz.

Stowarzyszenie Autorów i Wydawców Copyright Polska jest wyłącznym sponsorem Nagrody im. prof. Jerzego Skowronka. W 2023 roku Zarząd Stowarzyszenia podjął decyzję o zwiększeniu finansowania Nagrody na lata 2023–2025 z kwoty 3 tys. zł do kwoty 6 tys. zł, z czego 4,5 tys. przeznaczono na nagrodę dla zwycięzcy konkursu, a 1,5 tys. zł – na pokrycie kosztów organizacyjnych konkursu.

INFORMACJE O DZIAŁALNOŚCI STOWARZYSZENIA

SAiW Copyright Polska dla wydawców o nowelizacji prawa autorskiego

ALEKSANDRA BURBA – RADCA PRAWNY

Stowarzyszenie dwukrotnie przygotowało jesienią spotkania dla uprawnionych poświęcone nowelizacji prawa autorskiego z lipca 2024 roku, wdrażającej do polskiego porządku prawnego dyrektywę w sprawie prawa autorskiego na jednolitym rynku cyfrowym. SAiW Copyright Polska od dawna stoi na stanowisku, że wspólna środowiskowa dyskusja jest dla rynku wydawniczego kluczowa, by dobrze zrozumieć problemy i wypracować owocne rozwiązania.

Pierwsze spotkanie, zorganizowane przez Stowarzyszenie, zatytułowane *Prawo autorskie po implementacji dyrektywy DSM – najistotniejsze wyzwania dla wydawców książek* odbyło się 25 października 2024 roku, podczas 27. Międzynarodowych Targów Książki w Krakowie, niewiele ponad miesiąc po wejściu w życie nowych przepisów prawa autorskiego. Bardzo aktualny temat rodził wiele pytań zgromadzonych.

Zdając sobie sprawę, że nie sposób w trakcie godzinnej sesji omówić całą nowelizację, wybraliśmy najważniejsze dla rynku wydawniczego zagadnienia objęte, takie jak status platform internetowych i ich nowe obowiązki względem uprawnionych, a także dwie formy dozwolonego użytku, najistotniejsze z perspektywy twórców i wydawców publikacji wyrażonych słowem, czyli użytek w celach dydaktycznych i naukowych oraz zupełnie nowa forma dozwolonego korzystania z twórczości w celu

eksploracji tekstów i danych (TDM). Podkreślaliśmy, jak ważne jest wypracowanie standardów wyłączenia się uprawnionych spod zakresu komercyjnego wyjątku TDM. Szczegółowo przyjrzeliliśmy się nowym przepisom o utworach niedostępnych w handlu, które zastąpiły regulację z 2016 roku i mogą mieć szansę zapewnić zharmonizowane rozwiązania licencyjne dla korzystających i dla uprawnionych za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania (OZZ). W razie braku reprezentatywnej OZZ i niereprezentowania uprawnionego przez żadną OZZ omówiliśmy niewynagradzany na rzecz uprawnionych wyjątek pozwalający w ramach dozwolonego użytku korzystać z utworów niedostępnych w handlu. Informowaliśmy, jak składa się sprzeciw przeciwko korzystaniu z takich utworów. Przyjrzeliliśmy się też niektórym spośród nowych uprawnień twórców wprowadzonych przez nowelizację, analizując zwłaszcza obowiązki informacyjne wydawcy względem twórcy oraz zastanawiając się, jak ostatecznie ukształtuje się mechanizm zapewnienia stosownego wynagrodzenia twórców i artystów wykonawców za udostępnianie utworów w internecie.

Uczestnicy targów zadawali wiele cennych pytań i chętnie uczestniczyli w dyskusji. Skłoniło to Stowarzyszenie do ponownienia prezentacji w formie online, dzięki zainteresowaniu Polskiej Izby Książki, która 22 listopada 2024 roku zorganizowała w tym celu zdalne spotkanie dla swoich członków. Podobnie jak

poprzednie, to spotkanie również prowadziły Prezes SAIW Copyright Polska Barbara Józwiak oraz radca prawny Aleksandra Burba. Ponownie wydawcy nie zawiedli, bo wyjątkowo licznie i aktywnie uczestniczyli w tym spotkaniu, a także zadawali konkretne pytania.

W obu spotkaniach łącznie wzięło udział około 80 uprawnionych. Niektóre zasygnalizowane przez uczestników dodatkowe wątki, jak choćby pożądany przez rynek i akceptowalny dla twórców i wydawców uczciwy model dystrybucji e-booków czy luki prawne w obecnym systemie prawa autorskiego z konieczności trzeba było pozostawić na później.

Ponad 13 mln zł rekompensat z opłat reprograficznych dla wydawców w 2024 roku

DR JĘDRZEJ MACIEJEWSKI, LL.M.

Łączna kwota rekompensat z opłat reprograficznych dla wydawców wypłaconych przez Stowarzyszenie od stycznia do listopada 2024 roku przekroczyła 13 mln zł. Środki te trafiły bezpośrednio do wydawców książek, map i planów oraz druków muzycznych, jak również do krajowych i zagranicznych organizacji zbiorowego zarządzania, reprezentujących wydawców książek, gazet i czasopism.

Pod koniec września ub.r. 6,86 mln zł trafiło do 948 krajowych wydawców książek, druków kartograficznych lub muzycznych. Dla porównania – w rekordowym dotąd 2023 roku SAIW CP podzieliło i wypłaciło 6,72 mln zł między 870 wydawców.

Najwyższa naliczona rekompensata z opłat reprograficznych wyniosła 268 717,49 zł, a najmniejsza – 39,47 zł (przekraczając minimalny w tym roku próg wypłat na poziomie 38,84 zł).

Wypłaty naliczonych środków nastąpiły w drugiej połowie września, żeby zapewnić wydawcom czas na zweryfikowanie i zaktualizowanie danych do przelewu i wystawienia dokumentów księgowych przez Stowarzyszenie, a następnie ich przyjęcia i zaksięgowania po przerwie wakacyjnej. Dodatkowo przesunięcie wypłat o kilka tygodni pozwoliło wygenerować dodatkowe przychody finansowe w wysokości ponad 75 tys. zł,

które zostaną w całości doliczone do dzielonych w 2025 roku rekompensat z opłat reprograficznych.

Ponad 183,9 tys. zł trafiło do reprezentujących zagranicznych wydawców książek, druków kartograficznych lub muzycznych oraz prasowych organizacji zbiorowego zarządzania na całym świecie, a 5,97 mln zł środków zebranych w 2023 roku i zaliczek za 2024 rok trafiło do Stowarzyszenia Dziennikarzy i Wydawców REPROPOL, które podzieli je między krajowych wydawców prasowych i wydawców czasopism.

Wypłacona w 2024 roku repartycja z opłat reprograficznych jest wyższa od rekordowej dotąd repartycji z 2023 roku (12,18 mln zł). Jednocześnie łączna suma wypłaconych krajowym i zagranicznym wydawcom książek, map i planów, druków muzycznych, gazet i czasopism – bezpośrednio lub za pośrednictwem krajowych lub zagranicznych organizacji zbiorowego zarządzania – przekroczyła kwotę 136,92 mln zł od początku działalności Stowarzyszenia.

Jesienne wypłaty rekompensat z opłat reprograficznych nie zamknęły jednak tegorocznej repartycji Stowarzyszenia. W grudniu bowiem, jak co roku, zostały podzielone i wypłacone wynagrodzenia za użyczenia biblioteczne dla autorów, współtwórców, tłumaczy i wydawców książek drukowanych wydanych w języku polskim w łącznej kwocie 4,19 mln zł.

**REDAKCJA KWARTALNIKA SKŁADA SERDECZNE GRATULACJE KOLEDZE
JĘDRZEJOWI MACIEJEWSKIEMU
Z OKAZJI OBRONY PRACY DOKTORSKIEJ
PT.: WPŁYW JEDNOLITYCH CEN NA KRAJOWE RYNKI KSIĄŻKI W EUROPIE**
